

Nr ewid. 68/2012/P/11/133/LKA

Informacja o wynikach kontroli

**GOSPODARKA ŚCIEKOWA GMIN
NA OBSZARACH
NIEOBJĘTYCH SYSTEMEM KANALIZACJI ZBIORCZEJ
W LATACH 2009-2011 (I PÓŁROCZE)**

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

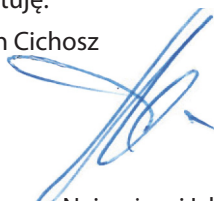
WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Delegatury NIK w Katowicach:
Edmund Sroka

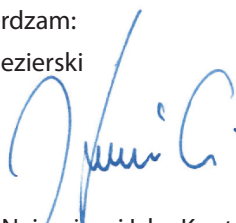

Akceptuję:
Marian Cichosz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Jacek Jezierski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli
dnia 18.04.2012

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

WPROWADZENIE	4
1. ZAŁOŻENIA KONTROLI – CEL, ZAKRES I OKRES KONTROLI	5
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	7
2.1. Ocena kontrolowanej działalności	7
2.2. Oceny cząstkowe.	7
2.2.1. Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości.	7
2.2.2. Egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości.	8
2.2.3. Przygotowanie infrastruktury gminnej do odbioru nieczystości ciekłych.....	9
2.2.4. Przygotowanie gmin do realizacji zadania usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.....	9
2.3. Uwagi końcowe.	10
3. INFORMACJE SZCZEGÓŁOWE.....	11
3.1. Uwarunkowania	11
3.2. Wyniki kontroli.....	14
3.2.1. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji lub przydomowej oczyszczalni ścieków obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników... ..	16
3.2.2. Egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.....	21
3.2.3. Przygotowanie infrastruktury do odbierania ścieków komunalnych.....	23
3.2.4. Przygotowanie urzędów do prowadzenia gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych.....	26
4. ORGANIZACJA I METODYKA KONTROLI.....	28
4.1. Organizacja kontroli.....	28
4.2. Metodyka prowadzenia kontroli	28
4.2.1. Dobór jednostek do kontroli	28
4.2.2. Główne założenia metodyczne i kryteria ocen	28
4.3. Przebieg kontroli.....	30
4.4. Finansowe rezultaty kontroli.	31
ZAŁĄCZNIKI	32

Kontrolę P/11/133 „Gospodarka ściekowa gmin na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej w latach 2009-2011 (I półrocze)” podjęto z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli. Dotychczasowe kontrole dotyczące gospodarki ściekowej koncentrowały się na rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni w największych aglomeracjach¹, natomiast nie kontrolowano dotąd gospodarki ściekowej na terenach znajdujących się poza zasięgiem kanalizacji zbiorczej.

Wg danych GUS² w 2009 r. sieciami wodociągowymi dostarczono wszystkim odbiorcom w Polsce 2.067,3 mln m³ wody³, a do oczyszczalni systemami kanalizacji odprowadzono 1 181 mln m³ ścieków (57,1%), natomiast w 2010 r. dostarczono 2 062 mln m³ wody, a do oczyszczalni odprowadzono 1 249 mln m³ ścieków (60,6%).

Dostępu do oczyszczalni ścieków nie miało 35,8% mieszkańców Polski w 2010 r. oraz 34,8% w 2011 r.

Usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych jest zadaniem własnym gmin⁴. Na obszarach nieskanalizowanych dominuje gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych, skąd są one okresowo wywożone do oczyszczalni ścieków. W 2010 r. jedynie 3,4% nieskanalizowanych nieruchomości mieszkalnych w Polsce posiadało przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Z przeprowadzonej kontroli wynika, że w 28 objętych nią gminach do oczyszczalni dowożono średnio 8,4% nieczystości wytworzonych na terenach nieskanalizowanych, natomiast o sposobie zagospodarowania pozostałych 91,6% ścieków gminy nie posiadały informacji.

---

¹ Np. Kontrola P/08/116 „Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych”. W ograniczonym zakresie tematykę gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych podjęto również w kontroli R/11/004 „wypełnianie przez gminy zadań dotyczących gospodarki ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym”, przeprowadzonej przez Delegaturę NIK w Poznaniu w sześciu gminach na terenie Województwa Wielkopolskiego.

² Wszystkie dane na podstawie: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010 i Mały Rocznik Statystyczny Polski 2011 oraz innych opracowań publikowanych przez GUS.

³ Dane nie obejmują wody zużytej przez gospodarstwa domowe nieposiadające dostępu do wodociągu.

⁴ Art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 ze zm.).

Cel kontroli

Głównym celem kontroli była ocena skuteczności wykonywania przez gminy, na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji, zadania własnego, polegającego na usuwaniu i oczyszczaniu ścieków. Jako miernik skuteczności przyjęto, wyrażono w procentach, stosunek ścieków oczyszczonych do wytworzonych, których ilość obliczono na podstawie danych pochodzących od operatora wodociągów lub określono na podstawie norm zużycia wody, z uwzględnieniem szacunkowego bezzwrotnego zużycia wody.

W ramach celów szczegółowych oceniono pod względem legalności, rzetelności i gospodarności, zidentyfikowane obszary ryzyka gospodarki ściekowej w gminach a mianowicie:

1. Przygotowanie organizacyjne gmin do realizacji ww. zadania, w tym wykonywanie przez wójtów⁵ kontroli zarządczej w zakresie objętym kontrolą.
2. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków, obowiązków wynikających z regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie, w tym wykonywanie czynności niezbędnych do realizacji tego zadania (prowadzenie ewidencji, analiza sprawozdań, kontrole w terenie, wydawanie decyzji administracyjnych).
3. Egzekwowanie od gminnych jednostek organizacyjnych oraz przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem zbiorników bezodpływowych na ścieki i transportem nieczystości ciekłych obowiązków sprawozdawczych oraz przeprowadzanie kontroli zgodności ich działalności z warunkami udzielonego zezwolenia.
4. Przygotowanie infrastruktury gminnej do odbioru nieczystości ciekłych.

Okres objęty kontrolą i czas jej przeprowadzenia

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2011 r. Czynności kontrolne w jednostkach przeprowadzono w okresie od 25 lipca do 30 listopada 2011 r.,

Zakres podmiotowy kontroli

Kontrolą objęto 28 gmin, w tym 7 miejskich, 10 miejsko-wiejskich i 11 wiejskich, w województwach: kujawsko-pomorskim, lubuskim, łódzkim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim i śląskim⁶. Przy doborze jednostek do kontroli uwzględniono odsetek liczby mieszkańców nieposiadających dostępu do kanalizacji sanitarnej⁷ oraz rodzaj gminy⁸. Wykaz skontrolowanych gmin przedstawiono w załączniku nr 1.

Zakres przedmiotowy kontroli

Przedmiotem kontroli NIK, przeprowadzonej na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹, była gospodarka ściekowa gmin na obszarach nieobjętych

⁵ Ilekroć użyto w niniejszej informacji określenia „wójt” oznacza ono również burmistrza.

⁶ Niezależnie od niniejszej kontroli Delegatura NIK w Poznaniu przeprowadziła kontrolę doraźną R/11/004 obejmującą realizację obowiązków z zakresu gospodarki ściekami bytowymi w 6 gminach województwa wielkopolskiego: Nekla Kłecko, Kuślin Kramsk, Zaniemyśl, Grodziec.

⁷ Min. 10% mieszkańców bez dostępu do kanalizacji.

⁸ Miejska, wiejska, miejsko-wiejska.

⁹ Dz. U. z 2012 r. Nr 82, zwana dalej ustawą o NIK.

systemem kanalizacji zbiorczej¹⁰. Skontrolowano czynności organów gmin, które powinny zapewnić, zgodnie z zasadami gospodarki ściekowej określonymi w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹¹ (dalej zwanej ustawą lub u.c.p.), prawidłowe usuwanie ścieków na obszarach nieskanalizowanych, a w szczególności:

1. Uchwalenie regulaminu utrzymania porządku i czystości w gminie oraz górnych stawek opłat za wywóz nieczystości ciekłych.
2. Przypisanie konkretnej komórce organizacyjnej urzędu oraz pracownikom obowiązków w ramach zadania objętego kontrolą.
3. Monitorowanie stopnia realizacji zadania w ramach kontroli zarządczej.
4. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
5. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe obowiązków związanych z wywozem nieczystości.
6. Sprawdzenie rzetelności informacji o ilości odebranych nieczystości.
7. Przekazywanie wójtom i burmistrzom przez przedsiębiorców comiesięcznych wykazów zawartych i rozwiązanych umów oraz corocznych informacji o ilości zebranych nieczystości.
8. Przygotowanie infrastruktury do odbioru i oczyszczania ścieków.

---

¹⁰ Oceniona wg przyjętej przez NIK czterostopniowej skali ocen: pozytywna, pozytywna pomimo stwierdzonych uchybień, pozytywna pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

¹¹ Dz. U. z 2005 Nr 236 poz. 2008 ze zm.

2.1 Ocena kontrolowanej działalności

NIK negatywnie ocenia skuteczność działań w celu usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach gmin nieobjętych kanalizacją. Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych w skontrolowanych gminach średnio wynosił 8,4% (od 0,1 do 29,5%)¹².

Przyczyną tak niskiego wskaźnika ilości ścieków oczyszczonych do wytworzonych było niepodjęcie przez gminy działań w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe odpowiedniej częstotliwości ich opróżniania, w tym niekorzystanie z możliwości kontroli umów i dowodów wywozu nieczystości ciekłych oraz wydawania decyzji o opróżnianiu zbiorników bezodpływowych, tzw. zastępczy wywóz (str. 19-25).

Pośrednio przyczynami niskiego wskaźnika ilości ścieków oczyszczonych do wytworzonych było również:

1. Nieprowadzenie lub nierzetelne prowadzenie obowiązkowych ewidencji pozwalających określić ilość i rodzaj stosowanych w gminie instalacji (zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków) oraz niewykorzystywanie posiadanych ewidencji do realizacji celów przewidzianych w u.c.p. – w żadnej z gmin (str. 20-21).
2. Niepodjęcie przez gminy działań w celu egzekwowania od przedsiębiorców rzetelnego sporządzania i przekazywania sprawozdań, obejmujących wykazy zawartych umów i informacje o ilości zebranych nieczystości ciekłych¹³, niezbędnych do prawidłowego zarządzania gospodarką ściekową na terenach nieskanalizowanych (str. 26-29).

Nieprawidłowe prowadzenie gospodarki ściekowej skontrolowanych gmin skutkowało:

1. Odprowadzaniem do ziemi i wód w postaci nieoczyszczonej od 80,5-99,9% ścieków wytworzonych na obszarach nieobjętych kanalizacją zbiorczą w poszczególnych gminach.
2. Niepełnym wykorzystaniem przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków.
3. Brakiem podstawowych danych potrzebnych do podejmowania decyzji ws. rozwoju sieci kanalizacyjnej i budowy lub rozbudowy oczyszczalni ścieków.

2.2 Oceny cząstkowe

Oceny cząstkowe odnoszą się do elementów systemu oraz pozwalają na identyfikację czynników ryzyka, które wpływają na stopień realizacji zadania będącego przedmiotem kontroli.

2.2.1 Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości

NIK ocenia jako nierzetelny nadzór, sprawowany przez gminy nad wykonywaniem obowiązków związanych z wywozem nieczystości ciekłych przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, natomiast jako nielegalne zaniechanie realizacji niektórych obowiązków wymienionych w u.c.p.

W żadnej z 28 kontrolowanych gmin nie funkcjonował rzetelny, a tym samym skuteczny nadzór¹⁴ nad wykonywaniem ww. obowiązków przez właścicieli nieruchomości, a mianowicie:

¹² Jako kryterium uzyskania pozytywnej oceny przyjęto dowiezienie do stacji zlewnych terenów gminy nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej co najmniej 75% wytworzonych tam nieczystości ciekłych.

¹³ Ilekroć w niniejszej informacji użyto określenia „nieczystości”, oznacza ono nieczystości ciekłe.

¹⁴ Obowiązek wynikający z art. 5 ust. 6 u.c.p.

- Nie egzekwowano od właścicieli nieruchomości obowiązków związanych z właściwą częstotliwością opróżniania zbiorników i pozbywania się osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Nie prowadzono systematycznych kontroli wykonywania powyższego obowiązku¹⁵. Nie organizowano opróżniania zbiorników bezodpływowych w gospodarstwach domowych właścicieli, którzy nie zawarli umów na opróżnianie zbiorników i wywóz nieczystości ciekłych, chociaż opłaty z tego tytułu są dochodami budżetów gmin¹⁶.
- Nie prowadzono ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w 14 gminach (50%), pomimo obowiązku wynikającego z art. 3 ust. 3 pkt 1-2 u.c.p., a w dalszych sześciu (21,4%) prowadzono je nierzetelnie. Brak ewidencji uniemożliwił systematyczne egzekwowanie obowiązków od właścicieli nieruchomości, jak słusznie podsumował to w wyjaśnieniach Wójt Gminy Czernikowo: „*po sporządzeniu dokładnej ewidencji możliwe będzie podjęcie działań w stosunku do właścicieli nieruchomości, którzy nie posiadają zawartej umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych*”. W żadnej z gmin nie wykorzystywano ewidencji do celu przewidzianego w ustawie – kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników oraz opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Ponadto żadna z gmin (28) nie gromadziła i nie analizowała innych informacji¹⁷ niezbędnych do monitorowania stanu gospodarki ściekowej, przez co niemożliwe było zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w zakresie kontrolowanego zadania¹⁸.
- Nie wywiązywano się z obowiązku uchwalenia górnych stawek opłat za wywóz nieczystości¹⁹ (w 13 gminach – 46,4%) co uniemożliwiało ustalanie wysokości opłat za zastępczy wywóz.

2.2.2 Egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości

NIK ocenia jako nierzetelne egzekwowanie od przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości ciekłych wykonywania obowiązków sprawozdawczych.

Przedsiębiorcy nie wykonywali, wynikającego z ustawy, obowiązku przekazywania gminom sprawozdań lub wykonywali go nierzetelnie. Jedynie w trzech gminach²⁰ (10,7%) wszyscy przedsiębiorcy przekazywali terminowo wykazy umów zawartych i rozwiązanych, a w siedmiu (25%) – roczne informacje o ilości odebranych w gminie nieczystości. Mimo nieprzekazywania sprawozdań i posiadania przez gminy uprawnień, pozwalających wyegzekwować obowiązki przedsiębiorców, obejmujących prawo do kontroli oraz cofnięcia udzielonego zezwolenia w przypadku naruszenia jego warunków, tylko w pięciu z nich (17,9%)²¹ podjęto działania w celu uzyskania od przedsiębiorców zaległych sprawozdań. W związku z tym gminy nie znały ilości ścieków faktycznie dostarczonych do oczyszczalni ani liczby zbiorników bezodpływowych, które prawidłowo opróżniano, przez co nie

¹⁵ Działania w tym zakresie podejmowano jedynie w 8 gminach (28,6%), jednak były one nieskuteczne, gdyż po ujawnieniu nieprawidłowości, nie podejmowano czynności wynikających z przepisów (szczegółowy opis w pkt 3.2.1. na str. 21-23).

¹⁶ W 15 skontrolowanych gminach, gdzie uchwalono górne stawki opłat suma niepobranych opłat, oszacowanych zgodnie z przepisami u.c.p. oraz z uwzględnieniem kosztów, jakie musiałyby ponieść gminy, została oszacowana na 26,2 mln zł.

¹⁷ Danych o ilości zagospodarowanych ścieków oraz liczby prawidłowo obsługiwanych instalacji.

¹⁸ Zgodnie z pkt 2.6. załącznika do Komunikatu Ministra Finansów Nr 23 z dnia 16 grudnia 2009 r. (Dz. Urz. Ministra Finansów Nr 15 poz. 84), za najistotniejszy element kontroli zarządczej w jednostce samorządu terytorialnego należy uznać system wyznaczania celów i zadań (...), a także system monitorowania realizacji wyznaczonych celów i zadań

¹⁹ Art. 6 ust. 2 u.c.p.

²⁰ Bukowsko, Janowiec Wielkopolski, Sierpc.

²¹ Koziegłowy, Nędza, Głowno, Zielona Góra, Huszlew.

miały informacji niezbędnych do rzetelnego zarządzania gospodarką ściekową. Nawet w przypadkach gdy sprawozdania przekazywano wójtom nie analizowano ich²² i nie wykorzystywano do zarządzania gospodarką ściekową. W żadnej z badanych gmin nie kontrolowano zgodności prowadzonej przez przedsiębiorcę działalności z warunkami zezwolenia.

2.2.3 Przygotowanie infrastruktury gminnej do odbioru nieczystości ciekłych

NIK ocenia jako rzetelne działania gmin w celu poprawy stanu infrastruktury gminnej do odbioru i oczyszczania ścieków, pomimo że w połowie skontrolowanych gmin przepustowość oczyszczalni ścieków była niewystarczająca.

Przy formułowaniu oceny uwzględniono różne czynniki warunkujące stan infrastruktury gminnej (terenowe, ekonomiczne, specyfika zabudowy, charakter gminy, stan wyjściowy infrastruktury). Uwzględniono nie tylko jej aktualny stan, ale także działania podejmowane w celu jego poprawy. Oceny pozytywne sformułowano dla 26 gmin (92,9%), negatywnie oceniono tylko dwie jednostki, w których nie było gminnych oczyszczalni ścieków, a stopień zaawansowania prac nad ich budową był bardzo niski.

Niedostateczna przepustowość oczyszczalni ścieków stanowią potencjalnie zasadniczą barierę w rozwoju gospodarki ściekowej, ale problem ten może pojawić się dopiero wtedy, kiedy władze gminy zaczną egzekwować od właścicieli nieruchomości zgodne z przepisami usuwanie nieczystości. Np.: w gminie Miłoradz w 2010 r. przepustowość oczyszczalni wynosiła 85,8 tys. m³ rocznie co zabezpieczało 81% jej potrzeb, gdyż w gminie wytworzono łącznie 105,8 tys. m³ ścieków. Faktycznie do oczyszczalni odprowadzano 78,9 m³ ścieków, w tym 2,8 tys. m³ transportem asenizacyjnym, więc oczyszczalnia miała jeszcze 6,9 tys. m³ niewykorzystanej przepustowości, ale pozostałych 20 tys. m³ gminna oczyszczalnia nie byłaby w stanie przyjąć. Aby wykorzystać pełną przepustowość oczyszczalni, ilość ścieków dowożonych z nieskanalizowanych obszarów gminy musiałaby wzrosnąć trzykrotnie.

Spośród 28 skontrolowanych gmin 13 (46,4%) posiadało oczyszczalnie o przepustowości wystarczającej do przyjęcia ścieków wytworzonych w gminie, dalszych 11 (39,3%) posiadało oczyszczalnie ścieków o przepustowości mniejszej niż ilość ścieków wytwarzanych w gminie, natomiast cztery (14,3%) nie posiadały oczyszczalni ścieków. Wszystkie gminy, które nie posiadały technicznych możliwości odbioru 100% wytworzonych ścieków, podejmowały w tym celu budowę lub rozbudowę infrastruktury²³.

2.2.4 Przygotowanie gmin do realizacji zadania usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych

NIK ocenia jako nierzetelne przygotowanie gmin do usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Przygotowanie organizacyjne gmin do prowadzenia gospodarki ściekowej na obszarach nieobjętych kanalizacją w 16 gminach (57,1%) oceniono jako niewystarczające, w kolejnych 2 zwrócono uwagę na braki formalne²⁴, natomiast w dziewięciu (32,1%)²⁵ oceniono pozytywnie. Nieprawidłowości

²² Np. poprzez porównanie z ilością ścieków przyjętych od przedsiębiorcy przez gminną oczyszczalnię ścieków.

²³ W niniejszej kontroli nie badano przebiegu procesu inwestycyjnego. Zagadnienie to zostało objęte kontrolą P/11/148 „Realizacja przez małe gminy zadań inwestycyjnych w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej” przeprowadzoną przez NIK w 2011 r. Informacja o wynikach tej kontroli, została opublikowana w styczniu 2012 r.

²⁴ W UG Zielona Góra oraz UM Małomice pracownicy wykonywali zadania związane z gospodarką ściekową bez pisemnego powierzenia zakresu obowiązków.

²⁵ Prabuty, Janowiec Wielkopolski, Sierpc, Bukowsko, Strumień, Sejny, Jasień, Brok, Dzierzgowo.

polegały na nieuwzględnieniu, lub częściowym uwzględnieniu zadań związanych z gospodarką ściekową na obszarach nieskanalizowanych w regulaminach organizacyjnych i zakresach czynności pracowników oraz niepodejmowanie działań niezbędnych do realizacji omawianego zadania.

2.3 Uwagi końcowe

1. Gminy powinny podjąć skuteczne działania w celu usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieskanalizowanych, do czego zobowiązują je przepisy prawa. Skutkiem zaniechania takich działań jest dopuszczenie do zanieczyszczenia środowiska ściekami. W latach 2009-2010 w 28 skontrolowanych gminach wprowadzono do środowiska łącznie 5,8 mln m³ nieoczyszczonych ścieków, podczas gdy gminne oczyszczalnie ścieków posiadały niewykorzystaną przepustowość, pozwalającą przyjąć większą niż dotychczas ilość nieczystości ciekłych dowożonych transportem asenizacyjnym.
2. Wobec niepodejmowania przez gminy działań wynikających z przepisów powstała sytuacja, w której „opłacało się” nielegalnie wprowadzać ścieki do środowiska. Każda forma ich legalnego usuwania wiąże się bowiem z koniecznością poniesienia wydatków (na wykonanie przyłącza kanalizacyjnego, budowę i obsługę przydomowej oczyszczalni, lub pokrywanie kosztów okresowego opróżniania zbiornika bezodpływowego). Korzystanie z nieuszczelnego szamba, czy dokonanie zrzutu ścieków poza stacją zlewną nie wiązało się z kosztami, a ryzyko poniesienia kary było niewielkie.

3.1 Uwarunkowania

Uwarunkowania prawne i organizacyjne

- I. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, należy, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym²⁶, do zadań własnych gminy.
- II. Zgodnie z art. 3 Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 91/271/EWG z 21 maja 1991 r.²⁷ w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, podstawową formą gospodarki ściekowej jest wyposażenie aglomeracji²⁸ w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków. W przypadku gdy ustanowienie systemu zbierania nie jest uzasadnione, ponieważ nie przyniosłoby korzyści dla środowiska lub powodowałoby nadmierne koszty, należy zastosować pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zapewniające ochronę środowiska²⁹. Zasada ta znalazła odzwierciedlenie w art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne³⁰.
- III. Obowiązki podmiotów uczestniczących w gospodarce ściekowej (właściciele nieruchomości, organów gmin oraz przedsiębiorców wykonujących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych) reguluje ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, i tak:

Do obowiązków właściciela nieruchomości należy m.in.:

1. Przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej lub, w przypadku gdy budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona, wyposażenie nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych (art. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.).
2. Pozbywanie się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami u.c.p. i przepisami odrębnymi (art. 5 ust. 1 pkt 3b u.c.p.), za naruszenie których grozi kara grzywny (art. 10 ust. 1 u.c.p.).
3. Udokumentowanie, w formie umowy korzystania z usług wykonywanych przez zakład będący gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcą posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, przez okazanie umowy i dowodów płacenia za takie usługi (art. 6 ust. 1 u.c.p.)³¹.

Obowiązki i uprawnienia organów gminy obejmują m.in.:

1. Zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji stacji zlewnych (art. 3 ust. 2 pkt 2 u.c.p.).
2. Uchwalenie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie (art. 4 ust. 1 u.c.p.).
3. Uchwalenie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych (art. 6 ust. 2 u.c.p.).

²⁶ Dz. U. z 2001 r. nr 142 poz. 1591 ze zm.

²⁷ Dz. U. L 135/40 z 30.05.1991 r.

²⁸ Zgodnie z art. 43 ust. 2 Prawa wodnego, „aglomeracja” oznacza teren na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych, natomiast przez jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażony jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen w ilości 60 g tlenu na dobę.

²⁹ Art. 3 ust. 3 Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 91/271/EWG.

³⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 145.

³¹ Przepis art. 6 ust. 1 został zmieniony przez art. 1 pkt 9 lit a z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897 ze zm.).

4. Sprawowanie nadzoru nad realizacją obowiązków ciężących na właścicielach nieruchomości (art. 5 ust. 6 u.c.p.).
5. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych (art. 3 ust. 3 pkt 1 u.c.p.) oraz przydomowych oczyszczalni ścieków (art. 3 ust. 3 pkt 2 u.c.p.) w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania i w celu opracowania planu sieci kanalizacyjnej.
6. Organizowanie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów z przedsiębiorcą posiadającym stosowne zezwolenie (art. 6 ust. 6 u.c.p.).
7. Wydawanie zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (art. 7 ust. 1 pkt 2 u.c.p.), a także określenia wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia (art. 7 ust 3a u.c.p.).
8. Prowadzenie ewidencji wydanych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (art. 7 ust. 6b u.c.p.)³².
9. Możliwość kontroli przedsiębiorcy w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem (art. 8b ust. 1 u.c.p.).
10. Obowiązek wzywania, w przypadku naruszania przez przedsiębiorcę warunków określonych w zezwoleniu, do zaniechania naruszania tych warunków oraz cofnięcia zezwolenia bez odszkodowania, jeżeli przedsiębiorca mimo wezwania nadal narusza te warunki (art. 9 ust. 2 u.c.p.).

Obowiązki przedsiębiorców obejmują m.in.:

1. Uzyskanie zezwolenia³³ na prowadzenie przez przedsiębiorców opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (art. 7 ust 1 pkt 2 u.c.p.).
2. Sporządzanie i przekazywanie, w terminie do 15 dnia po upływie każdego miesiąca, wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu zawarł umowy oraz wykazu właścicieli nieruchomości, z którymi w poprzednim miesiącu umowy uległy rozwiązaniu lub wygasły (art. 9a ust. 1 u.c.p.) i informacji dotyczącej ilości i rodzaju nieczystości ciekłych z obszaru danej gminy w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy (art. 9a ust. 2 pkt 1 u.c.p.)³⁴.

Rady gmin określają zasady prowadzenia gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych³⁵. Możliwość wyegzekwowania przez wójta zasad ustanowionych przez radę zapewniają instrumenty, w które wyposażył go ustawodawca - posiada pełne dane o liczbie i usytuowaniu zbiorników bezodpływowych, wynikające z prowadzonych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, uzupełnione o comiesięczne wykazy umów zawartych i rozwiązanych (15 dnia po upływie miesiąca) oraz coroczne informacje o ilości nieczystości odebranych w gminie, przekazywane przez przedsiębiorców. Dysponując

³² Obowiązek ten został wprowadzony od 10.04.2010 r.

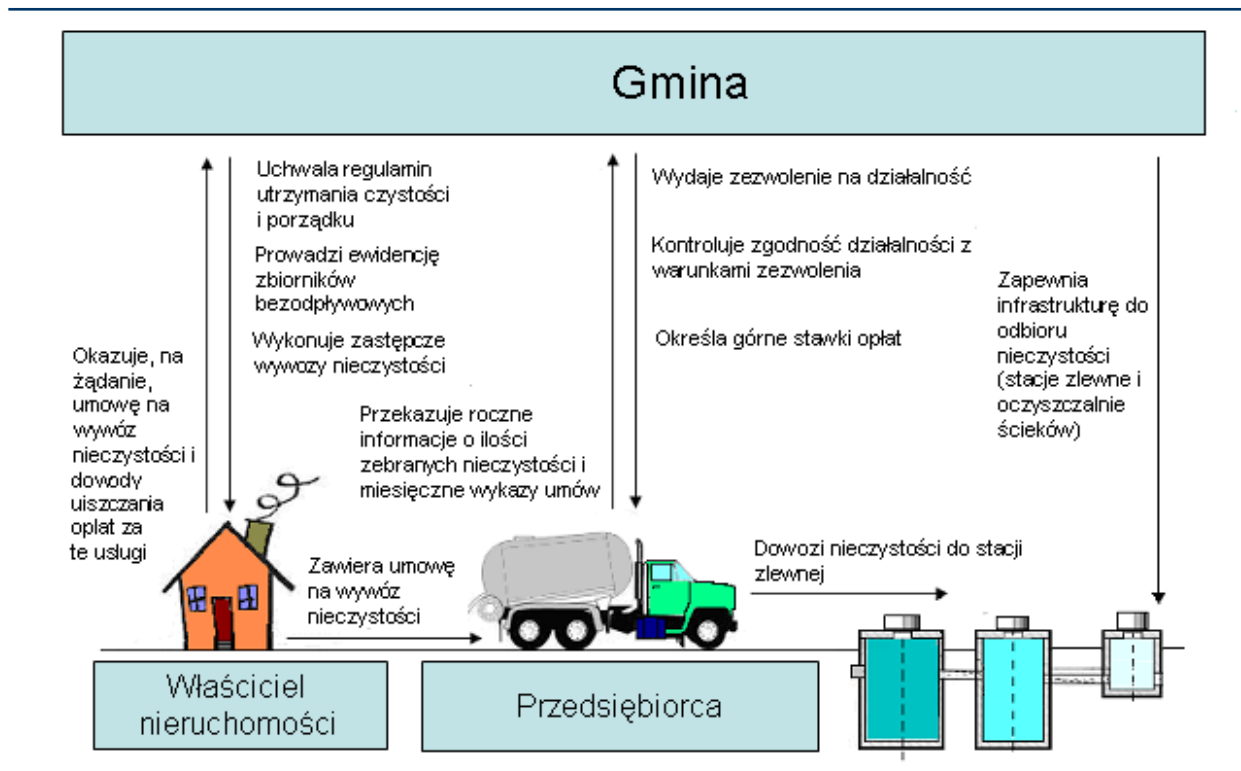
³³ Gminne jednostki organizacyjne, prowadzące działalność na terenie własnej gminy nie muszą uzyskiwać zezwolenia.

³⁴ Od 1 stycznia 2012 przedsiębiorcy składają łączne sprawozdania kwartalne, obejmujące informacje o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych odebranych z obszaru danej gminy oraz sposobu ich zagospodarowania, liczbę właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe, a także wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi w okresie objętym sprawozdaniem zawarł umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych, oraz wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi umowy te uległy rozwiązaniu lub wygasły – art. 9o u.c.p.

³⁵ Poprzez ustanowienie regulaminu utrzymania czystości i porządku, uchwalenie górnych stawek opłat za wywóz nieczystości oraz warunków ubiegania się o zezwolenie na ich wywóz.

tymi danymi wójt ma wiedzę o liczbie, rodzaju i usytuowaniu instalacji do usuwania ścieków oraz o właścicielach, którzy nie zawarli umów na ich opróżnianie i od których ma obowiązek wyegzekwować zawarcie takiej umowy i regularny wywóz nieczystości. Posiadając uprawnienia do kontroli i cofnięcia zezwolenia, w przypadku niedotrzymywania warunków ich wydania, wójt ma możliwość wyegzekwowania od przedsiębiorców rocznych informacji o ilości odebranych nieczystości, co w porównaniu z ilością zużytej wody w gminie (operatorem sieci wodociągowej jest gmina lub podległa jej jednostka) pozwala na ocenę stopnia realizacji zadania.

System gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych, zgodnie z u.c.p., przedstawia poniższy schemat:

Uwarunkowania ekonomiczne

Zarządzanie gospodarką ściekową na obszarach nieskanalizowanych nie generuje bezpośrednich kosztów dla gmin, należy jednak zwrócić uwagę na trzy aspekty, które mają wpływ na koszty jej prowadzenia:

- Infrastruktura do odbioru nieczystości ciekłych nie stanowi odrębnej pozycji w wydatkach inwestycyjnych gminy. Nie buduje się bowiem oczyszczalni ścieków wyłącznie dla obsługi nieczystości pochodzących ze zbiorników bezodpływowych, gdyż ich jakość (gęstość i stopień zagnicia) powodują, że mogą one stanowić jedynie część wsadu reaktorów oczyszczalni (nie więcej niż 10%). Dlatego budowa lub modernizacja oczyszczalni obejmuje zawsze budowę, bądź rozbudowę kanalizacji sanitarnej, która zapewnia dopływ projektowanej objętości ścieków. Jednak w projekcie takim powinno się również uwzględnić przyjmowanie ścieków dowożonych.
- Koszt zagospodarowania 1 m³ nieczystości ciekłych, przy wykorzystaniu zbiorników bezodpływowych i transportu asenizacyjnego, jest kilkakrotnie wyższy niż w przypadku kanalizacji.

O ile koszt 1 m³ ścieków dopływających do oczyszczalni wynosił w okresie objętym kontrolą średnio 5,58 zł³⁶, to w przypadku ścieków dowożonych kształtował się na poziomie 12–40 złotych³⁷. Stosunkowo wysoki koszt wywozu nieczystości ze zbiorników bezodpływowych zwiększa ryzyko nielegalnego usuwania ścieków, zarówno przez właścicieli nieruchomości, jak i przez przedsiębiorców. Ryzyko to powinno być zminimalizowane przez całościowe i konsekwentne realizowanie przez gminy obowiązków nałożonych ustawą.

- W przypadku niezawarcia przez właściciela nieruchomości umowy z przedsiębiorcą świadczącym usługi wywozu nieczystości ciekłych gminy zobowiązano zorganizować opróżnianie zbiorników bezodpływowych (tzw. „zastępczy wywóz”). Wójt wykonuje ten obowiązek poprzez wydanie (z urzędu) decyzji administracyjnej, której nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności, a właściciela nieruchomości obciąża się opłatą w wysokości maksymalnej stawki opłat uchwalonych przez radę gminy. Zgodnie z art. 6 pkt 11 u.c.p. opłaty za zastępcze opróżnianie zbiorników stanowią dochód własny gminy³⁸.

3.2 Wyniki kontroli

Żadna z gmin objętych kontrolą nie osiągnęła przyjętego w kontroli minimalnego poziomu (75%) skuteczności działań w celu usuwania i oczyszczania ścieków, warunkującego ocenę pozytywną, w związku z czym 27 skontrolowanych gmin oceniono negatywnie. Ocenę pozytywną uzyskała jedynie gmina Małomice (woj. lubuskie), w której, pomimo przeciętnego wskaźnika skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji, podjęto skuteczne działania w celu systemowego rozwiązania problemu gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych³⁹.

³⁶ Wg średnich cen, publikowanych przez portal www.cena-wody.pl.

³⁷ Poziom cen mieścił się w tych granicach w skontrolowanych gminach.

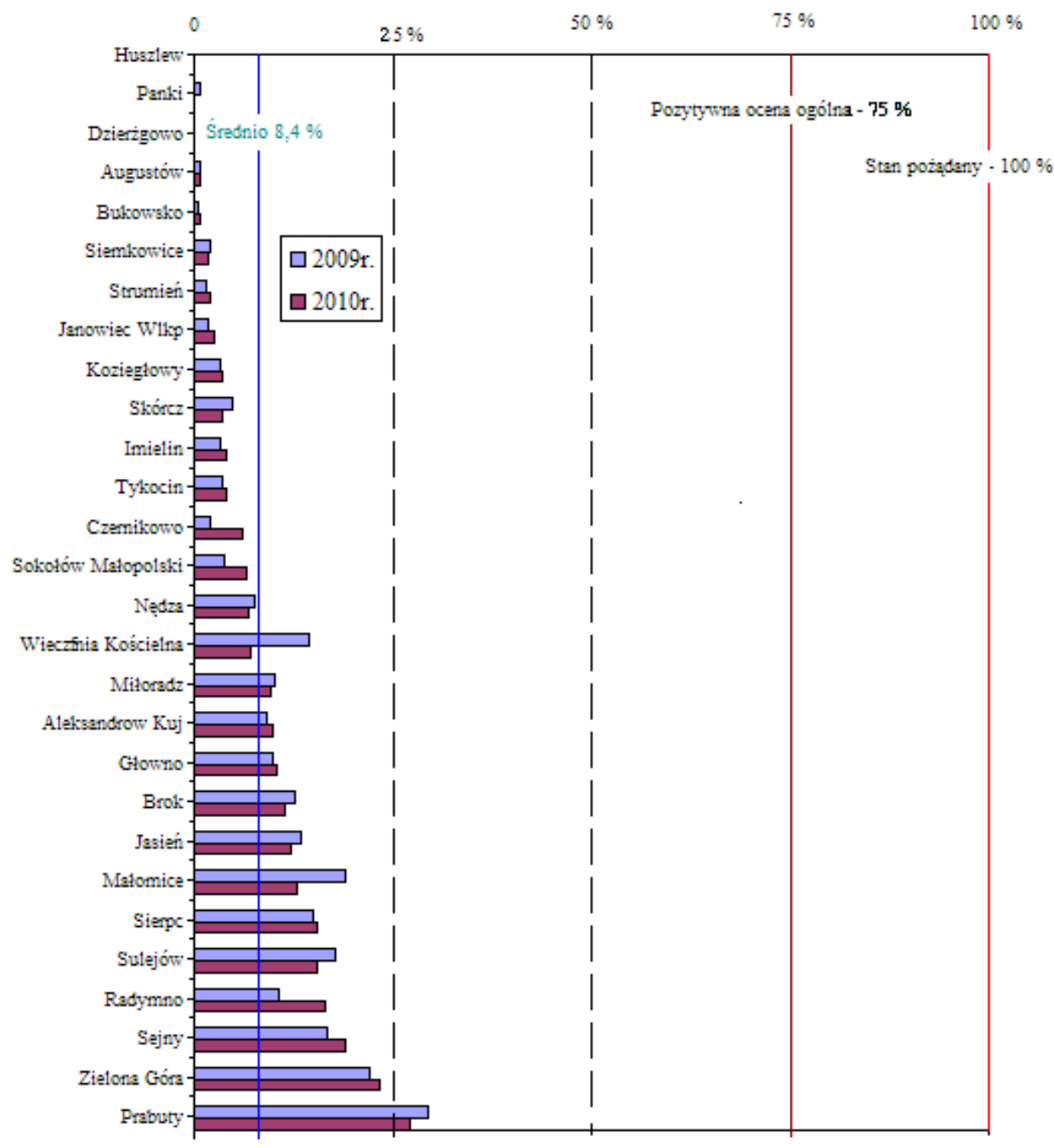
³⁸ Do końca 2009 r. opłaty te były przychodem gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

³⁹ Opisane w pkt. 3.2.3. Informacji, str. 29-30.

Poziom skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieskanalizowanych w badanych gminach przedstawia poniższy wykres⁴⁰:

Wykres nr 1

Wskaźnik skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji w latach 2009-2010

⁴⁰ Wykres wykonano na podstawie wyników niniejszej kontroli. Gminy uszeregowano wg wyników za 2010 r.

3.2.1 Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji lub przydomowej oczyszczalni ścieków obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników

Uchwały rad gmin ws. regulaminów utrzymania czystości i porządku oraz górnych stawek opłat za wywóz nieczystości ciekłych

We wszystkich 28 skontrolowanych gminach rady uchwaliły regulaminy utrzymania czystości i porządku na terenie gminy⁴¹. Ustawa nie określa sposobu uregulowania obowiązków właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, toteż w niektórych przypadkach przepisy regulaminu nie zapewniały możliwości sprawowania przez wójtów rzetelnego nadzoru w tym zakresie. W regulaminach siedmiu gmin (25%)⁴² nie zawarto wymogu zapewnienia wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych⁴³, w sześciu gminach (21,4%) regulaminy nie określały częstotliwości opróżniania zbiorników⁴⁴, a w 16 (57,1%)⁴⁵ zdefiniowano ją z użyciem formuły typu: „z częstotliwością zapobiegającą przepełnieniu”, bez ustalania odstępów czasowych pomiędzy opróżnieniami. W tej sytuacji możliwość skutecznego nadzoru nad prawidłowością eksploatacji zbiorników bezodpływowych uzależniona była od ustalenia ich pojemności oraz wielkości zużycia wody w nieruchomości. Powiązanie częstotliwości opróżniania zbiornika z zużyciem wody i jego pojemnością zawierały regulaminy tylko w ośmiu gminach⁴⁶, w tym w czterech, w których rady nie określiły częstotliwości w konkretnych przedziałach czasowych⁴⁷.

W 13 gminach⁴⁸ (46,4%), do czasu kontroli NIK, rady gmin nie uchwaliły górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych⁴⁹, przede wszystkim dlatego że wójtowie nie wnosili stosownych projektów uchwał pod obrady rad gmin. Jako przyczynę braku górnych stawek najczęściej wskazywano niski poziom cen tego typu usług, wynikający z konkurencji między przedsiębiorcami oraz „brak potrzeby” uchwalenia stawek związanym z nieprowadzeniem postępowań ws. zastępczego wywozu⁵⁰. Uchwalenie tych stawek warunkowało możliwość zorganizowania zastępczego wywozu nieczystości. Procedura ta jest bowiem przeprowadzana na podstawie decyzji, wydawanej przez wójta z urzędu, której obligatoryjnym elementem jest ustalenie wysokości opłaty, określonej z zastosowaniem jej górnej stawki, uiszczanej przez właściciela nieruchomości, na rzecz którego usługę taką wykonywano.

⁴¹ Zgodnie z wymogami art. 4 ust 1 u.c.p.

⁴² Czernikowo, Głowno, Siemkowice, Sierpc, Panki, Koziegłowy, Strumień.

⁴³ Bezpośrednio lub pośrednio, poprzez przywołanie przepisów szczegółowych określających zasady budowy i eksploatacji tego typu instalacji.

⁴⁴ Czernikowo, Małomice, Głowno, Dzierzgowo, Tykocin, Miłoradz.

⁴⁵ Aleksandrów Kujawski, Jasień, Sulejów, Siemkowice, Sierpc, Wieczfnia Kościelna, Huszlew, Radymno, Sokołów Małopolski, Bukowsko, Sejny, Augustów, Prabuty, Panki, Koziegłowy, Strumień.

⁴⁶ Koziegłowy, Brok, Huszlew, Radymno, Sejny, Skórcz, Imielin, Nędza.

⁴⁷ Koziegłowy, Huszlew, Radymno, Sejny.

⁴⁸ Strumień, Miłoradz, Augustów, Aleksandrów Kujawski, Czernikowo, Sierpc, Dzierzgowo, Bukowsko, Jasień, Zielona Góra, Imielin, Koziegłowy, Radymno. Również kontrola R/11/004 przeprowadzona w województwie wielkopolskim wykazała, że w 4 z 6 skontrolowanych gmin rady nie uchwaliły górnych stawek opłat.

⁴⁹ Zgodnie z art. 6 ust. 2 u.c.p.

⁵⁰ Przepis art. 6. ust. 2 u.p.c. zobowiązuje rady gmin do ustalenia górnych stawek niezależnie od poziomu cen usług czy potrzeby organizowania zastępczych wywozów. Górne stawki służą również do wylizania opłat w decyzjach o zastępczym wywozie. Ustalenia niniejszej kontroli wskazują, że we wszystkich gminach była potrzeba wydawania takich decyzji. Przekonanie o „braku potrzeby” organizowania zastępczych wywozów świadczy o niewykonywaniu obowiązków nadzoru nad wykonywaniem obowiązków przez właścicieli nieruchomości,

W przypadku nieuchwalenia górnej stawki opłat, wydanie decyzji o zastępczym wywozie było praktycznie niemożliwe.

Prowadzenie przez gminy ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków

Spśród 28 skontrolowanych gmin, w 14 (50%) nie prowadzono ewidencji⁵¹ wymaganych przepisami art. 3 ust. 3 pkt. 1-2 u.c.p. Najczęstszymi przyczynami nieprowadzenia ewidencji były braki kadrowe i niewłaściwa organizacja pracy urzędów gmin. W 6 gminach ewidencję prowadzono nierzetelnie⁵² (liczba zaewidencjonowanych zbiorników nie odpowiadała stanowi faktycznemu lub nie była aktualizowana)⁵³.

Np. w gminie Tykocin ewidencja obejmowała 224 nieruchomości, podczas gdy w toku kontroli ustalono, że na terenie gminy były 1 172 nieruchomości wyposażone w zbiorniki bezodpływowe. Przyczyną tych rozbieżności było prowadzenie ewidencji „na podstawie telefonicznych zleceń wywozu nieczystości ciekłych przez właścicieli dla Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie”. Podobnie w gminie Dzierzgowo, w ewidencji wykazywano 482 nieruchomości wyposażone w zbiorniki bezodpływowe, podczas gdy na terenie gminy było 896 nieruchomości mieszkalnych (w gminie nie było kanalizacji sanitarnej). Przyczyną rozbieżności było nieaktualizowanie ewidencji.

W pozostałych 8 gminach ewidencja była kompletna i aktualna, jednak tylko w 6 z nich prowadzono ją w sposób umożliwiający, zgodnie z ww. przepisem, wykorzystanie do kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych lub częstotliwości i sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych (w przypadku przydomowych oczyszczalni), odnotowując w ewidencji fakt zawarcia przez właściciela stosownej umowy z przedsiębiorcą na wykonywanie tych usług. W żadnej z ww. gmin jednak nie wykorzystywano ewidencji do kontrolowania wykonywania tego obowiązku⁵⁴.

Nadzór nad pozbywaniem się nieczystości ciekłych i komunalnych osadów ściekowych przez właścicieli nieruchomości

W żadnej z kontrolowanych gmin, w ramach sprawowanego nadzoru nad usuwaniem nieczystości ciekłych⁵⁵, nie prowadzono systematycznych działań w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych i pozbywania się komunalnych osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni, zgodnej z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie gminy.

W 20 gminach⁵⁶ (71,4%) nie podejmowano żadnych działań w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości usuwania nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami u.c.p., natomiast w dwóch⁵⁷ (7,1%) podejmowano działania o charakterze incydentalnym. Jedynie w sześciu gminach (21,4%) kontrole, polegające na wysyłaniu do właścicieli wezwań do okazania umowy i dowodu płacenia za wywóz nieczystości oraz przeprowadzaniu czynności kontrolnych na miejscu, miały

⁵¹ UG Zielona Góra, UMiG Głowno, UM Sulejów, UG Siemkowice, UMiG Brok, UMiG Sokołów Małopolski, UM Skórcz, UMiG Prabuty, UG Miłoradz, UG Panki, UM Aleksandrów Kujawski (była ewidencja przydomowych oczyszczalni), UG Czernikowo (założono ewidencję w czasie kontroli NIK), UG Wieczfnia Kościelna.

⁵² Także kontrola doraźna R/11/004 przeprowadzona w województwie wielkopolskim wykazała, że ewidencja była prowadzona nierzetelnie w 4 z 6 badanych gmin (Grodzic, Kramsk, Nekla, Zaniemyśl).

⁵³ UM Sejny, UMiG Tykocin, UG Augustów, UG Huszlew, UG Dzierzgowo, UG Nędza.

⁵⁴ Wg art. 3 ust. 3 pkt 1-2 ewidencja powinna być prowadzona w celu kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników.

⁵⁵ Do czego zobowiązuje wójtów art. 5. 6st. 6 u.c.p.

⁵⁶ Sulejów, Głowno, Siemkowice, Brok, Sokołów Małopolski, Miłoradz, Panki, Aleksandrów Kujawski, Czernikowo, Janowiec Wielkopolski, Małomice, Huszlew, Wieczfnia Kościelna, Dzierzgowo, Radymno, Bukowsko, Imielin, Sejny, Tykocin, Augustów (w gminach Sokołów Małopolski, Małomice i Janowiec Wielkopolski przeprowadzono akcje informacyjne).

⁵⁷ Skórcz – sześć kontroli, Nędza – jedna kontrola w ciągu okresu objętego kontrolą.

większy zasięg, jednak skutki tych działań były niewielkie, gdyż służby gminne (pracownicy urzędów lub funkcjonariusze straży miejskiej), w przypadku ujawnienia nieprawidłowości, nie podejmowały żadnych czynności lub ograniczały się do pouczeń, a incydentalnie wszczynali postępowanie kończące się grzywną w formie mandatu lub sprawą sądową, jak np.:

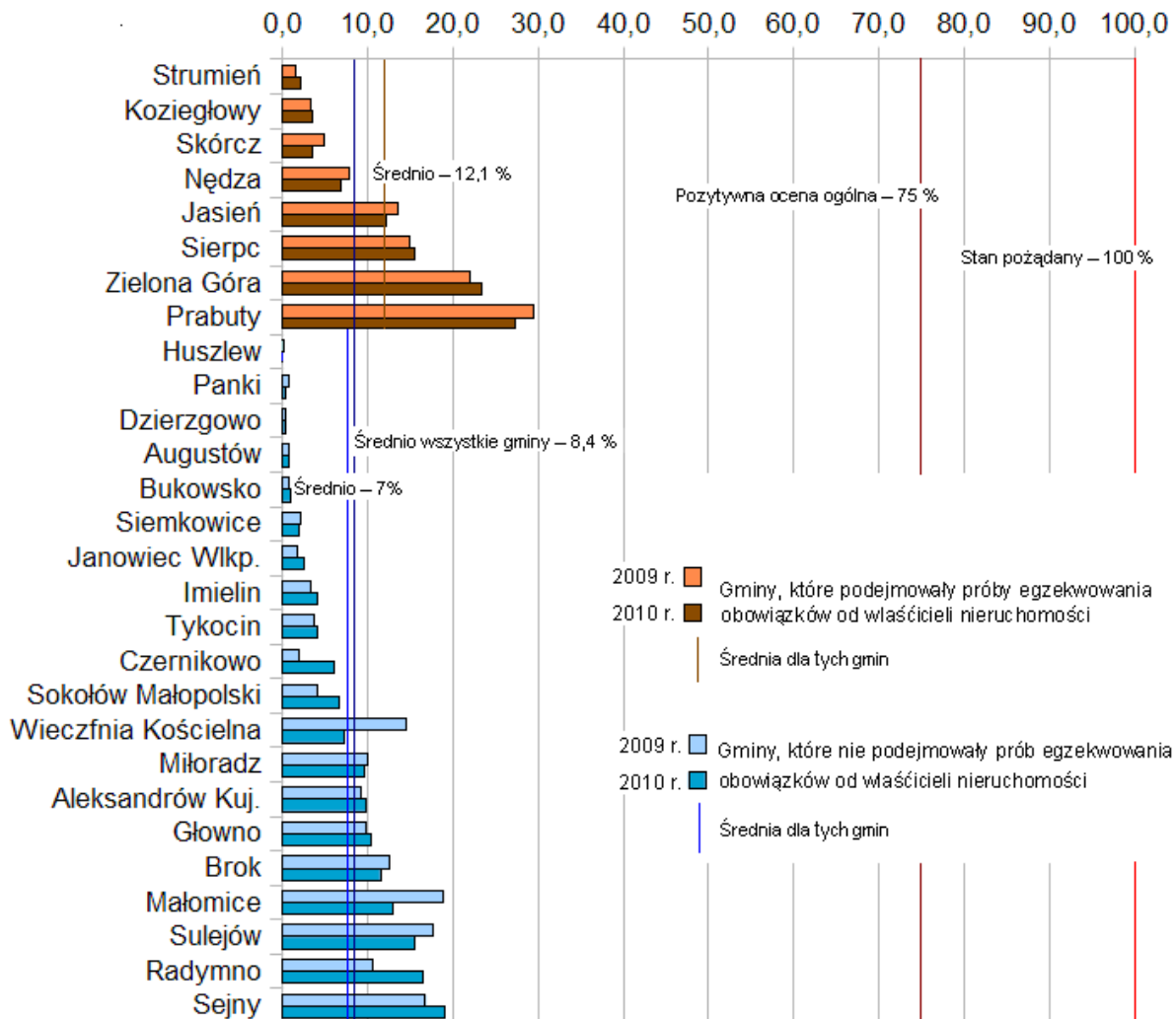
- W gminie Zielona Góra przeprowadzono kontrole 384 nieruchomości, stwierdzając w 126 przypadkach brak umów oraz 8 nieruchomości mieszkalnych bez instalacji do odbioru ścieków. Wydano 115 pouczeń, wszczęto 4 postępowania ws. wydania nakazu wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy (połowa stwierdzonych przypadków), wystawiono 10 mandatów, wszczęto jedno postępowanie sądowe. Nie wszczynano jednak postępowań w celu zastępczego wywozu nieczystości wytwarzanych w tych nieruchomościach.
- W gminie Strumień przeprowadzono kontrole w 222 nieruchomościach oraz wysłano 79 wezwań do okazania umów i dowodów płacenia za wywóz nieczystości. W stosunku do 8 właścicieli, którzy nie zawarli umów, sprawy przekazano policji, która ukarała właścicieli grzywną w formie mandatu. Nie wszczynano jednak postępowań w celu zastępczego wywozu nieczystości wytworzonych w tych nieruchomościach.
- W gminie Jasień przeprowadzono kontrole w 192 budynkach mieszkalnych, podczas których ustalono, że 19 nieruchomości nie posiada instalacji do odbioru ścieków, 61 właścicieli nie ma umów na wywóz nieczystości, a w przypadku 9 nieruchomości nielegalnie opróżniano zbiorniki – wszystkie sprawy zakończono pouczeniem.
- W gminie Sierpc przeprowadzono kontrole w 129 nieruchomościach, stwierdzając w 3 przypadkach brak umów oraz w 33 brak rachunków, z czego 10 zbiorników nie opróżniano rok i dłużej. Od 8 właścicieli tych nieruchomości funkcjonariusze Straży Miejskiej przyjęli oświadczenie o niewylewaniu ścieków do kanalizacji deszczowej, a od dwóch – oświadczenia o wywożeniu nieczystości „na pole przez rolnika”. Na tym postępowania zakończono.
- W Gminie Koziegłowy przeprowadzono kontrole 64 nieruchomości, po czym do właścicieli 38 z nich wysłano wezwania do okazania umów, na które 23 odpowiedziało. Wobec pozostałych właścicieli nie podejmowano żadnych działań.
- W Gminie Prabuty przeprowadzono dwie kontrole i wysłano do właścicieli nieruchomości 292 wezwania do okazania umów i dowodów płacenia za wywóz nieczystości. Pomimo że 195 właścicieli nie przedłożyło żądanych dokumentów, nie podejmowano wobec nich żadnych czynności.

Niezależnie od skali i rodzaju ujawnionych przypadków wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do środowiska, gminy nie organizowały zastępczego wywozu nieczystości z nieruchomości, których właściciele nie zawarli umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych (art. 6 ust. 6 u.c.p.). Postępowania wójtów kończyły się co najwyżej ukaraniem właściciela nieruchomości grzywną w formie mandatu, natomiast pomijano problem odprowadzania do środowiska ścieków w stanie nieoczyszczonym.

Pomimo że podejmowano działania niesystematycznie i niekonsekwentnie, z porównania wskaźnika skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na terenach nieskanalizowanych gmin, które je prowadziły, z pozostałymi wynika, że podjęcie jakichkolwiek prób egzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych wpływa na zwiększenie ilości ścieków dowożonych do oczyszczalni, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 2

Wskaźnik skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji w latach 2009-2010 w zależności od podejmowania działań w celu egzekwowania obowiązków od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe

Średni wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych w gminach, które próbowały egzekwować obowiązki właścicieli nieruchomości wynosił 12,1% w 2009 r. i 11,8% w 2010 r., natomiast w pozostałych 7,0%, zarówno w 2009 r., jak i w 2010 r. (przy średniej dla wszystkich gmin 8,4%). Najczęściej wskazywanymi przez wójtów przyczynami niepodjęcia przez gminy działań w zakresie egzekwowania obowiązków od właścicieli nieruchomości był brak informacji o nieprawidłowościach⁵⁸, brak środków w budżecie gminy, brak pracowników lub nieczytelny podział obowiązków⁵⁹.

⁵⁸ Co świadczy o nierzetelnym prowadzeniu ewidencji zbiorników bezodpływowych i egzekwowaniu od przedsiębiorców wykazów umów i informacji o ilości zebranych nieczystości, gdyż to z tych źródeł wójtowie powinni czerpać informacje o stanie gospodarki ściekowej na nieskanalizowanych obszarach gminy.

⁵⁹ Jako przyczyny zaniechania bądź ograniczenia nadzoru nad wykonywaniem obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe wskazywano również niskie dochody oraz sprzeciw mieszkańców, a także przekonanie o skuteczności akcji informacyjno-edukacyjnych.

Organizowanie przez gminy zastępczego wywozu nieczystości

W żadnej ze skontrolowanych gmin nie wszczęto postępowań ws. zastępczych wywozów nieczystości i nie wydano decyzji w tej sprawie⁶⁰, niezależnie od uchwalenia w gminie, bądź nie, górnych stawek opłat za opróżnianie zbiorników i wywóz nieczystości ciekłych (bez których nie można było ustalić w decyzji opłat należnych za tę usługę od właściciela nieruchomości)⁶¹. Nie organizowano zastępczych wywozów nawet w bezspornych sytuacjach braku umowy na opróżnianie zbiornika i dowodów płacenia za te usługi oraz wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do środowiska przez właściciela nieruchomości (jedyną gminą, w której organizowano zastępczy wywóz nieczystości ciekłych była Nekla w województwie wielkopolskim, która była jedną z 6 gmin objętych kontrolą doraźną R/11/004, przeprowadzoną przez Delegaturę w NIK Poznaniu. Łącznie w gminie Nekla wydano 11 decyzji o zastępczym wywozie). W 13 gminach zorganizowanie zastępczych wywozów było niemożliwe z powodu nieuchwalenia przez rady gmin górnych stawek opłat za te usługi. W tych w których stawki uchwalono, najczęściej wskazywanymi przyczynami nieorganizowania przez wójtów zastępczych wywozów nieczystości było nieposiadanie informacji o nieprawidłowościach oraz brak środków w budżecie gminy i brak pracowników, którzy mieliby te czynności przeprowadzić⁶², jak np.:

W gminie Nędza, gdzie wobec jednego właściciela nieruchomości wszczęto postępowanie wyjaśniające (wskutek skarg sąsiadów, których posesje zalewały nieczystości pochodzące z przepełnionego szamba), w wyniku którego ustalono, że właściciel nie posiada umowy ani rachunków za wywóz nieczystości i przekazano sprawę policji. Przeprowadzone postępowanie ws. wykroczenia, zakończono grzywną w formie mandatu. Nie zorganizowano natomiast wywozu nieczystości, które były przedmiotem skarg.

Podobnie w Mieście Sierpc nie wszczęto postępowań o zastępczy wywóz nawet wobec osób, które w oświadczeniach jawnie zadeklarowały nielegalny sposób opróżniania szamba – „wywóz na pole przez rolnika”.

Rzetelność gminnych sprawozdań statystycznych

Informacje o stanie gospodarki wodno-ściekowej gminy prezentują w corocznych sprawozdaniach statystycznych SG-01. Kontrola wykazała rozbieżności pomiędzy ilością nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków w sprawozdaniu SG-01, a stanem faktycznym w 12 (42,9%)⁶³ spośród badanych gmin, a w dalszych 9 gminach (32,1%)⁶⁴ dane prezentowane w sprawozdaniu miały charakter szacunkowy, natomiast w gminie Miłoradz w latach 2009-2010 sprawozdania SG-01 w ogóle nie składano.

Np. w gminie Augustów liczbę zbiorników bezodpływowych do sprawozdania oszacowano następującą metodą: „na 31.12.2009 r. ilość przyłączy do sieci wodociągowej wynosiła 1 212 sztuk, ilość przyłączy kanalizacyjnych wynosiła 58 sztuk, ponadto za okres ten ilość przydomowych oczyszczalni ścieków wynosiła 42 sztuki. Wiedząc, że przyłącza do sieci wodociągowej obejmują nie tylko gospodarstwa domowe, ale także podmioty gospodarcze, działki letniskowe - przyjęto statystycznie po dwa takie podmioty (35 sołectw x 2 = 70 szt.). Wiedząc też, że nie wszystkie gospodarstwa dysponują zbiornikami bezodpływowymi przyjęto, że stanowią one ok. 85% pozostałej ilości gospodarstw”.

⁶⁰ Na podstawie art. art. 6 ust. 6 i 7 u.c.p.

⁶¹ W 13 gminach rada nie uchwaliła górnych stawek.

⁶² Przekazanie obowiązków w zakresie gospodarki ściekowej zakładowi komunalnemu, braki w ewidencji uniemożliwiająca działanie, niskie dochody ludności. W trzech gminach wójtowie wyrażali przekonanie, że nie było potrzeby organizowania zastępczych wywozów.

⁶³ Miłoradz, Nędza, Strumień, Skórcz, Prabuty, Sejny, Głowno, Huszlew, Dzierzgowo, Radymno, Sokołów Małopolski, Imielin, Małomice.

⁶⁴ Tykocin, Augustów, Sulejów, Brok, Panki, Siemkowice, Aleksandrów Kujawski, Czernikowo, Zielona Góra.

W ocenie NIK rzetelność ww. sprawozdań ma istotne znaczenie, tym bardziej że dane GUS stanowią podstawę opracowywania ogólnopolskich programów dotyczących ochrony środowiska i rozwoju infrastruktury komunalnej, więc nieprawdziwe dane mogą powodować niewłaściwą alokację środków.

3.2.2 Egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych

Gminy nie egzekwowały od przedsiębiorców wykonywania obowiązku rzetelnego przekazywania sprawozdań⁶⁵.

Spośród 28 skontrolowanych gmin, w 25 (89,3%)⁶⁶ przedsiębiorcy w ogóle nie sporządzali i nie przekazywali do urzędu gminy wykazów zawartych i rozwiązanych umów o opróżnianie zbiorników i wywóz nieczystości ciekłych, w tym w 10 (35,7%)⁶⁷ z nich żaden ze świadczących takie usługi przedsiębiorców nie sporządzał ww. wykazów. W gminach, gdzie przedsiębiorcy sporządzali te wykazy, jedynie w trzech (10,7%)⁶⁸ wszyscy przekazywali je do 15 dnia po upływie każdego miesiąca. W pozostałych gminach wykazy przekazywano wójtom z opóźnieniami lub za okres kwartału bądź roku, tj. inny niż określony w ustawie. W większości gmin (18–64,3%)⁶⁹ objętych kontrolą odnotowano przypadki nieprzekazywania przez przedsiębiorców rocznych informacji o ilości odebranych nieczystości ciekłych, z czego w 5 (17,9%)⁷⁰ nie otrzymywano informacji od żadnego z przedsiębiorców świadczących usługi opróżniania zbiorników i wywozu nieczystości na ich terenie. Jedynie w 7 gminach (25%)⁷¹ wszyscy przedsiębiorcy świadczący ww. usługi przekazywali informacje terminowo (do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy). Mimo, że wójtowie dysponowali uprawnieniami pozwalającymi wyegzekwować wykonywanie obowiązków od przedsiębiorców, w tym prawem do kontroli⁷² i cofnięcia udzielonego zezwolenia w przypadku naruszania jego warunków⁷³, w większości skontrolowanych gmin nie korzystali z tych uprawnień i nie podejmowali działań w celu wyegzekwowania od przedsiębiorców przekazywania ww. wykazów i informacji. W żadnej z gmin nie przeprowadzono kontroli u przedsiębiorcy, a tylko w pięciu (17,9%) przypominano pisemnie lub telefonicznie o obowiązkach sprawozdawczych⁷⁴. W gminach, w których wykazy i informacje od przedsiębiorców wójtowie otrzymywali, nie wykorzystywali uzyskanych w ten sposób danych do zarządzania gospodarką ściekową, lecz przyjmowali jako wypełnienie obowiązku formalnego,

⁶⁵ Obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców, zgodnie z art. 9a u.c.p., obejmowały przekazywanie rocznych informacji o ilości nieczystości odebranych w gminie (do końca I kwartału następnego roku) oraz miesięcznych wykazów umów, które w danym miesiącu zawarto, rozwiązano lub wygasły (do 15 dnia następnego miesiąca). Art. 9a obowiązywał do końca 2011 r. Od 1 stycznia 2012 r. obowiązuje art. 9o, zgodnie którym przedsiębiorcy przekazują wójtowi sprawozdania kwartalne, które zawierają informacje zarówno o ilości odebranych nieczystości jak i zawartych i rozwiązanych umowach.

⁶⁶ Panki, Koziegłowy, Nędza, Strumień, Sejny, Tykocin, Augustów, Sulejów, Brok, Huszlew, Sokołów Małopolski, Małomice, Jasień, Zielona Góra, Aleksandrów Kujawski, Imielin, Skórcz, Prabuty, Miłoradz, Głowno, Siemkowice, Wieczfnia Kościelna, Dzierzgowo, Radymno, Czernikowo.

⁶⁷ Imielin, Skórcz, Prabuty, Miłoradz, Głowno, Siemkowice, Wieczfnia Kościelna, Dzierzgowo, Radymno, Czernikowo.

⁶⁸ Sierpc, Bukowsko i Janowiec Wielkopolski.

⁶⁹ Miłoradz, Sulejów, Siemkowice, Dzierzgowo, Czernikowo, Imielin, Koziegłowy, Nędza, Strumień, Skórcz, Sejny, Augustów, Brok, Wieczfnia Kościelna, Sokołów Małopolski, Małomice, Jasień, Zielona Góra, Aleksandrów Kujawski.

⁷⁰ Miłoradz, Sulejów, Siemkowice, Dzierzgowo, Czernikowo.

⁷¹ Panki, Tykocin, Sierpc, Huszlew, Radymno, Bukowsko, Janowiec Wielkopolski.

⁷² Art. 8b ust. 1 u.c.p. Przepis ten został uchylony z dniem 1 stycznia 2012 r. przez ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 152, poz. 897 ze zm.).

⁷³ Art. 9 ust. 2 u.c.p.

⁷⁴ W gminach: Koziegłowy, Nędza, Głowno i Zielona Góra – pisemnie, natomiast w gminie Huszlew – telefonicznie. Ponadto w trzech gminach: Sierpc, Bukowsko i Janowiec Wielkopolski wszystkie sprawozdania były przekazywane terminowo.

przydatnego co najwyżej do sporządzania gminnych sprawozdań statystycznych. Najczęściej nieegzekwowanie przekazywania sprawozdań przez przedsiębiorców tłumaczono zbędnością uzyskiwania tych danych lub brakiem wiedzy o opóźnieniach w przekazywaniu sprawozdań.

Np. Wójt gminy Dzierzgowo wyjaśnił w toku kontroli, że „nie wzywano przedsiębiorców do przekazywania informacji, gdyż to w ich zakresie było ich przedkładanie”. Z kolei Burmistrz Sulejowa nieegzekwowanie obowiązków sprawozdawczych od przedsiębiorców uzasadniał m.in. „brakiem potrzeby takiej informacji”.

Odrębnym zagadnieniem jest problem rzetelności informacji o ilości odebranych nieczystości przekazywanych przez przedsiębiorców. W żadnej z kontrolowanych gmin nie analizowano pod tym względem rocznych informacji przekazywanych przez przedsiębiorców. W toku kontroli NIK porównano sumaryczne dane⁷⁵ o ilości ścieków odebranych we wszystkich gminach⁷⁶, w których przedsiębiorca miał zezwolenie na opróżnianie zbiorników i transport nieczystości, z ilością przyjętą przez wszystkie stacje zlewne, w których przedsiębiorca dokonywał zrzutu ścieków⁷⁷. Ustalono, że w jednej gminie (Siemkowice) nie było żadnego podmiotu legalnie świadczącego usługi wywozu nieczystości, w 14 gminach (50%)⁷⁸ wystąpiły rozbieżności pomiędzy ilościami zadeklarowanymi w informacji przez przedsiębiorców, a wielkościami potwierdzonymi przez operatorów oczyszczalni ścieków, w tym w 8 gminach (28,6%)⁷⁹ – rozbieżności przekraczające 10%.

Np. w gminie Strumień, w latach 2009-2010 przedsiębiorca wykazał w informacji wywiezienie 10 760 m³ nieczystości, podczas gdy oczyszczalnie potwierdziły przyjęcie od niego jedynie 5 705 m³. Różnica wyniosła 5.055 m³ (48,9%). Z kolei w gminie Czernikowo przedsiębiorca (jedyne posiadający zezwolenie) zrzucił w oczyszczalni ścieków tylko 15,7% nieczystości odebranych od właścicieli nieruchomości, a pozostałe 84,3% (2 726 m³) wylewał „na nieużytek, który jest porośnięty wierzba”.

Poza zwiększonym ryzykiem nielegalnego wprowadzania ścieków do środowiska, wskutek braku należytego nadzoru ze strony wójtów, dochodziło również do innych nieprawidłowości, polegających na:

- Świadczeniu usług opróżniania zbiorników i wywozu nieczystości przez podmioty nie posiadające zezwolenia (w pięciu gminach – 17,9%)⁸⁰.

Np. w gminie Siemkowice usługi legalnego wywozu nieczystości nie były w ogóle wykonywane (jeden przedsiębiorca posiadał zezwolenie, lecz nie miał zleceń), natomiast opróżnianiem zbiorników zajmowało się co najmniej siedem podmiotów, z których część nie posiadała pojazdu asenizacyjnego. Nawet usuwanie nieczystości ze zbiornika bezodpływowego budynku Urzędu Gminy Wójt zlecał nie przedsiębiorcy posiadającemu zezwolenie, lecz osobie, która prowadziła tę działalność nielegalnie⁸¹.

- Stosowaniu przez przedsiębiorcę stawek wyższych od górnej stawki uchwalonej przez radę gminy, co miało miejsce w gminie Huszlew, gdzie przedsiębiorca stosował stawki do 42,5% wyższe niż uchwalone przez radę gminy.
- Wydaniu przez Wójta gminy Zielona Góra zezwolenia na opróżnianie zbiorników i transport nieczystości ciekłych sąsiedniej gminie Zabór (na wniosek jej wójta), niezgodnie z art. 9 ust. 2

⁷⁵ Wójtowie otrzymują dane wyłącznie na temat ilości nieczystości odebranych we własnej gminie.

⁷⁶ W przypadkach nieskładania przez przedsiębiorcę informacji, dane od niego uzyskiwano wprost, na podstawie art. 29 ust. 2. lit. f ustawy o NIK.

⁷⁷ Wskazane w zezwoleniach.

⁷⁸ Panki, Imielin, Koziegłowy, Strumień, Skórcz, Prabuty, Sejny, Augustów, Brok, Wieczfnia Kościelna, Dzierzgowo, Małomice, Zielona Góra, Czernikowo.

⁷⁹ Panki, Imielin, Koziegłowy, Strumień, Augustów, Dzierzgowo, Zielona Góra, Czernikowo.

⁸⁰ Tykocin, Sulejów, Siemkowice, Brok, Aleksandrów Kujawski.

⁸¹ Także kontrola R/11/004, przeprowadzona w województwie wielkopolskim, wykazała, że w 2 z 6 skontrolowanych gmin (KłECKO, Grodziec) miały miejsce przypadki świadczenia usług opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych przez przedsiębiorców nie posiadających zezwolenia.

ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁸², ponieważ gmina nie może prowadzić działalności gospodarczej wykraczającej poza zadania o charakterze użyteczności publicznej. W toku kontroli NIK Wójt gminy Zielona Góra podjął „działania w celu wyeliminowania z obrotu prawnego błędnie wystawionej decyzji”.

3.2.3 Przygotowanie infrastruktury do odbierania ścieków komunalnych

NIK ocenia jako rzetelne działania gmin w zakresie przygotowania infrastruktury do odbierania i oczyszczania ścieków. Zapewnienie odbioru i oczyszczenia nieczystości ciekłych odebranych transportem asenizacyjnym powinno mieć decydujące znaczenie przy ocenie skuteczności działań gmin na rzecz usuwania i oczyszczania ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych. Jednak ustalenia kontroli wskazują na to, że oczyszczalnie ścieków zapewniają odbiór ścieków aktualnie dowożonych z terenów nieskanalizowanych. W żadnej z badanych gmin nie stwierdzono przypadku odmowy przyjęcia nieczystości przez stację zlewną ze względu na brak możliwości ich oczyszczenia⁸³. Wszystkie instalacje, nawet w gminach, które posiadały niewielką oczyszczalnię ścieków⁸⁴, dysponowały rezerwami przepustowości. Jednak podjęcie przez gminy skutecznych działań w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców obowiązków związanych z gospodarką ściekową, zwiększy ilość ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym, co w gminach posiadających oczyszczalnie ścieków o niewystarczającej przepustowości, może spowodować trudności z ich przyjęciem do oczyszczalni ścieków.

Oceniając przygotowanie infrastruktury komunalnej położono nacisk na zapewnienie instalacji do odbioru ścieków wytworzonych na terenie gminy. Zważywszy na różne uwarunkowania gmin, obejmujące charakter zabudowy, wielkość i ukształtowanie terenu oraz możliwości finansowania inwestycji, przy ocenie wzięto pod uwagę stan ww. infrastruktury w czasie przeprowadzania kontroli oraz działania gmin podjęte w celu jej poprawy.

Spośród 28 skontrolowanych gmin w 13 (46,4%)⁸⁵ infrastruktura⁸⁶ pozwalała na przyjęcie i oczyszczenie wszystkich ścieków powstałych na terenie gminy, w 11 gminach (39,3%)⁸⁷ funkcjonowały oczyszczalnie ścieków o przepustowości mniejszej niż suma wytwarzanych na terenie gminy ścieków, natomiast 4 gminy (14,3%)⁸⁸ nie posiadały żadnej oczyszczalni ścieków, a przedsiębiorcy świadczący usługi wywozu nieczystości korzystali ze stacji zlewnych w gminach sąsiednich.

We wszystkich gminach, które nie posiadały technicznych możliwości odbioru 100% wytworzonych ścieków, podejmowano działania w celu budowy lub rozbudowy infrastruktury, jakkolwiek poziom zaawansowania tych robót był zróżnicowany, od prac projektowych (np. Siemkowice) do końcowego etapu budowy oczyszczalni ścieków (Huszlew). Zdecydowana większość inwestycji gminnych opierała się na tworzeniu scentralizowanego systemu oczyszczania ścieków, ze stopniowo rozbudowywaną

⁸² Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 ze zm.

⁸³ Sytuacja taka miała miejsce w przypadku przedsiębiorcy z gminy Czerników, jednak dotyczyła wywozu nieczystości w sąsiedniej gminie, w której nie miał on zezwolenia.

⁸⁴ W gminach nieposiadających oczyszczalni również nie odnotowano przypadków odmowy przyjęcia nieczystości przez stacje zlewnie należące do gmin ościennych.

⁸⁵ Głowno, Sulejów, Skórcz, Prabuty, Zielona Góra, Sierpc, Radymno, Małomice, Sokółów Małopolski, Strumień, Aleksandrów Kujawski (od 2010 r.), Sejny, Augustów.

⁸⁶ stacje zlewnie oraz oczyszczalnie ścieków.

⁸⁷ Miłoradz, Czernikowo (w 2011 r. objętość ścieków wytwarzanych w gminie przekroczyła maksymalną przepustowość oczyszczalni), Janowiec Wielkopolski, Jasień, Brok, Wieczfnia Kościelna, Bukowsko, Tykocin, Panki, Imielin, Koziegłowy.

⁸⁸ Siemkowice, Huszlew, Dzierzgowo, Nędza.

kanalizacją zbiorczą. Model ten docelowo jest skuteczny, jednak jego budowa jest procesem kosztownym i czasochłonnym, przez co nie daje, zwłaszcza w gminach o rozproszonej zabudowie, możliwości szybkiego rozwiązania problemu oczyszczania ścieków, a efektywność nakładów poniesionych na ten cel może być poniżej akceptowalnego poziomu.

I tak np.: w gminie Kozięgłowy już w 2007 r. opracowano projekt budowy oczyszczalni i odcinków kanalizacji sanitarnej, który jednak nie uzyskał dofinansowania ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju, ze względu na zbyt małą efektywność ekologiczną i ekonomiczną. Gmina przystąpiła do prac nad nowym projektem, jednak stan infrastruktury, mimo tych wysiłków, pozostał bez zmian.

W trzech gminach (Małomice, Czernikowo i Dzierzgowo) uzyskano dofinansowanie do programów wyposażania nieruchomości w przydomowe oczyszczalnie ścieków. Ponadto w dwóch gminach (Bukowsko i Tykocin) funkcjonowały, uruchomione wcześniej, tzw. kompaktowe oczyszczalnie ścieków. Posiadanie przez gminę infrastruktury, zapewniającej odbiór wszystkich nieczystości dowożonych taborem asenizacyjnym, nie zwiększało aktywności urzędów w zakresie egzekwowania obowiązku dochowania regulaminowej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych⁸⁹. Mimo to wyniki kontroli wskazują, że samo udostępnienie infrastruktury powodowało zwiększenie ilości ścieków dowożonych do stacji zlewnych, co obrazuje poniższy wykres:

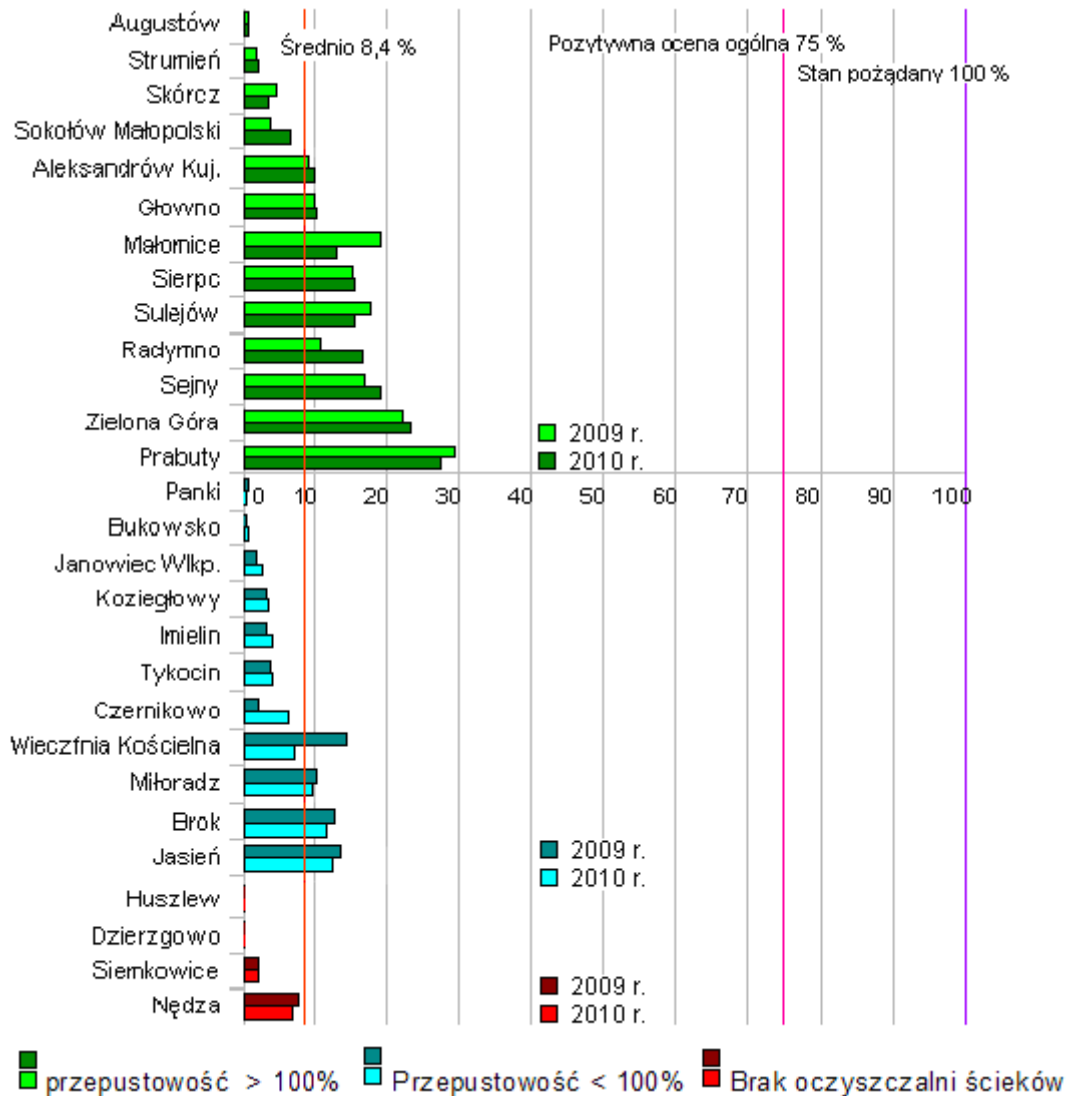
---

⁸⁹ Działania takie podejmowano w pięciu gminach posiadających oczyszczalnie o przepustowości pokrywającej 100% potrzeb, w dwóch posiadających oczyszczalnie, ale o przepustowości niewystarczającej do zabezpieczenia odbioru nieczystości dowożonych z terenu gminy i jednej gminie, która nie posiadała w ogóle stacji zlewnych.

Wykres nr 3

Wskaźnik skuteczności usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieobjętych systemem kanalizacji w latach 2009-2010 w zależności od poziomu przepustowości posiadanych oczyszczalni ścieków

Dobre praktyki

Przykładem dobrych praktyk jest rozwiązanie przyjęte w gminie miejsko-wiejskiej Małomice (woj. lubuskie), w której jako jedynej w ciągu jednego roku znacznie ograniczono zasięg nieefektywnej formy gospodarki ściekowej opartej na zbiornikach bezodpływowych. Działania te, skuteczne i o charakterze systemowym, polegały na równoczesnej rozbudowie kanalizacji w obszarze zabudowy skoncentrowanej (miasto) oraz dofinansowaniu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach zabudowy rozproszonej (tereny wiejskie). W efekcie liczba osób nieposiadających dostępu do oczyszczalni ścieków (gminnej lub przydomowej) zmniejszyła się z 63% na koniec 2009 r. do 14,4% w połowie 2011 r., co pozwoliło znacząco poprawić stan gospodarki ściekowej w gminie. Dlatego, pomimo że bieżący wskaźnik ilości ścieków dowożonych do oczyszczalni nie odbiegał od przeciętnego, ze względu na kompleksowość i efektywność podjętych działań Gmina Małomice, jako jedyna, otrzymała ogólną pozytywną ocenę, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

Podobne rozwiązanie próbowano wdrożyć m.in. w gminie Dzierzgowo (woj. mazowieckie), jednak tam z planowanych 375 przydomowych oczyszczalni wykonano 163 (43,5%). Pozostali właściciele nieruchomości, którzy pierwotnie zgłosili chęć udziału w programie, zrezygnowali z tego rozwiązania⁹⁰.

3.2.4 Przygotowanie urzędów do prowadzenia gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych

W ramach kontroli sprawdzono sposób przydzielenia zadania komórkom organizacyjnym urzędu oraz jego pracownikom, a także sposób uzyskiwania przez kierowników jednostek kontrolowanych informacji zwrotnej o stopniu realizacji zadania⁹¹.

W 16 zbadanych gminach (57,1%)⁹² oceniono urzędy jako niewystarczająco przygotowane do prowadzenia gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych, w dwóch (Małomice i Zielona Góra) zwrócono uwagę na brak pisemnego powierzenia obowiązków pracownikom (mimo uwzględnienia zadań w regulaminie organizacyjnym), a w pozostałych 10 (35,7%)⁹³ przygotowanie urzędu oceniono jako rzetelne. Należy jednak zaznaczyć, że najbardziej pracochłonnej części obowiązków (kontrola, egzekwowanie obowiązków od właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców, wydawanie decyzji administracyjnych) w gminach nie wykonywano, przez co było niemożliwe zweryfikowanie w praktyce funkcjonalności rozwiązań organizacyjnych przyjętych w poszczególnych urzędach.

Najczęstszą formą przydzielania obowiązków komórkom organizacyjnym i pracownikom urzędów (16 gmin 57,1%)⁹⁴ było stosowanie ogólnego zapisu typu „realizacja zadań wynikających z ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminie”. Zapis taki wprawdzie obejmował całość objętych kontrolą zagadnień, jednak zwiększał ryzyko niewykonywania niektórych czynności niewymienionych z nazwy, co potwierdziły ustalenia kontroli. W 8 gminach (28,6%)⁹⁵ zadania komórek organizacyjnych i pracowników określono szczegółowo, przy czym w 3 gminach wymieniono tylko niektóre obowiązki wymienione w u.c.p.⁹⁶.

Np. w UG Huszlew w regulaminie organizacyjnym urzędu uwzględniono z zakresu gospodarki ściekowej jedynie „wydawanie zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych”.

W 4 gminach, z powodu nieprecyzyjnych zapisów w regulaminach organizacyjnych lub przeoczenia, zadania tego nie przydzielono żadnej komórce organizacyjnej ani pracownikowi urzędu⁹⁷.

⁹⁰ W gminie na dzień 30 czerwca 2011 r. na 482 zbiorniki bezodpływowe było jedynie 10 umów na wywóz z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie. Wójt gminy nie podejmował żadnych działań w celu wyegzekwowania obowiązków od właścicieli nieruchomości.

⁹¹ System monitorowania realizacji wyznaczonych celów i zadań należy, wg pkt 2.6. załącznika do Komunikatu Ministra Finansów Nr 23 z dnia 16 grudnia 2009 r., do najistotniejszych elementów kontroli zarządczej w jednostce samorządu terytorialnego. W tym zakresie oceniono również kontrolę zarządczą w badanych jednostkach.

⁹² Augustów, Tykocin, Skórcz, Miłoradz, Aleksandrów Kujawski, Czernikowo, Radymno, Sokołów Małopolski, Panki, Imielin, Koziegłowy, Nędza, Sulejów, Siemkowice, Wieczfnia Kościelna, Huszlew.

⁹³ Prabuty, Janowiec Wielkopolski, Sierpc, Bukowsko, Strumień, Sejny, Jasień, Brok, Dzierzgowo.

⁹⁴ UM Imielin, UMiG Koziegłowy, UG Nędza, UM Skórcz, UG Miłoradz, UM Sejny, UMiG Tykocin, UG Augustów, UM Głowno, UG Dzierzgowo, UMiG Brok, UM Radymno, UG Bukowsko, UM Małomice, UM Jasień, UM Aleksandrów Kujawski.

⁹⁵ UG Wieczfnia Kościelna, UMiG Strumień, UMiG Prabuty, UM Sierpc, UMiG Janowiec Wielkopolski, UG Huszlew, UG Zielona Góra, UG Czernikowo.

⁹⁶ UG Huszlew, UG Zielona Góra, UG Czernikowo.

⁹⁷ UG Panki, UMiG Sulejów, UG Siemkowice, UMiG Sokołów Małopolski.

Możliwości kadrowe urzędu stanowią kolejny potencjalny problem przy zarządzaniu gospodarką ściekową. W tych urzędach, w których przypisano zadanie komórkom organizacyjnym, w zależności od możliwości kadrowych urzędu, prowadzenie spraw związanych z gospodarką ściekową przydzielano wielostanowiskowym referatom, wydziałom lub zespołom – 14 gmin⁹⁸ albo samodzielnym pracownikom – 10 gmin⁹⁹. W wyniku kontroli ustalono, że sposób zorganizowania realizacji zadania oraz potencjał kadrowy urzędów nie miały wpływu na efektywność wykonywanego zadania, gdyż realizowano je wybiórczo i w ograniczonym zakresie. Dopiero podjęcie przez gminy całości obowiązków w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych zweryfikuje poprawność przyjętych rozwiązań organizacyjnych i potrzeby kadrowe w tym zakresie.

Elementy kontroli zarządczej

Badanie całego systemu kontroli zarządczej nie było celem niniejszej kontroli¹⁰⁰. Jednak, zgodnie ze standardami kontroli zarządczej dla jednostek sektora finansów publicznych, do jej najistotniejszych elementów należy system monitorowania realizacji wyznaczonych celów i zadań. W przypadku gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych, w żadnej gminie wójt nie posiadał informacji o aktualnym stanie realizowanego zadania ani nie wdrożył mechanizmów pozyskiwania i analizy takich informacji, co wskazuje, że funkcjonowanie adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej, w zakresie badanej tematyki, nie zostało zapewnione. W żadnej z gmin zadanie to nie było również przedmiotem kontroli wewnętrznej lub audytu.

⁹⁸ Głowno, Prabuty, Aleksandrów Kujawski, Janowiec Wielkopolski, Zielona Góra, Małomice, Sierpc, Wieczfnia Kościelna, Bukowsko, Imielin, Strumień, Sejny, Tykocin.

⁹⁹ Skórcz, Miłoradz, Czernikowo, Jasień, Brok, Huszlew, Dzierzgowo, Koziegłowy, Nędza, Augustów.

¹⁰⁰ Informacja o wynikach kontroli przeprowadzonej przeprowadzona przez NIK, dotyczącej kompleksowo zagadnienie kontroli zarządczej w jednostkach samorządu terytorialnego, została opublikowana we wrześniu 2011 r.

4.1 Organizacja kontroli

Kontrolę przeprowadzono, na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK¹⁰¹, w czasie od 25 lipca do 30 listopada 2011 r., za okres od 1 stycznia 2009 r. do 30 czerwca 2011 r.

W kontroli, koordynowanej przez Delegaturę NIK w Katowicach, wzięły udział delegatury NIK w Białymstoku, Bydgoszczy, Łodzi, Rzeszowie, Warszawie i Zielonej Górze.

4.2 Metodyka prowadzenia kontroli

4.2.1 Dobór jednostek do kontroli

W celu zapewnienia reprezentatywności jednostek objętych kontrolą zastosowano dobór gmin w oparciu o następujące kryteria:

Kryterium geograficzne: Wybrano gminy w regionach kraju zróżnicowanych pod względem gospodarczym, ukształtowania terenu, gęstości zaludnienia, itp., z województw: kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego, pomorskiego¹⁰² i śląskiego.

Kryterium rodzaju gminy: Jako zasadę przyjęto, aby w ww. województwach skontrolować po jednej gminie miejskiej, miejsko-wiejskiej i wiejskiej¹⁰³. W województwach o największej liczbie ludności (śląskie i mazowieckie) kontrolą objęto po 5 gmin. Łącznie skontrolowano 28 gmin, w tym 7 miejskich, 10 miejsko-wiejskich i 11 wiejskich¹⁰⁴.

Kryterium istotności przedmiotu kontroli: W celu uniknięcia prowadzenia kontroli w gminach, w których gospodarka ściekowa oparta na zdecentralizowanych systemach odbioru nieczystości nie miała istotnego znaczenia (ponad 90% mieszkańców z dostępem do sieci kanalizacyjnej), wybierano gminy korzystając z danych publikowanych w *banku danych lokalnych GUS*¹⁰⁵. W żadnej z kontrolowanych gmin liczba ludności nie przekraczała 20 tys.¹⁰⁶.

4.2.2 Główne założenia metodyczne i kryteria ocen

Założenia metodyczne

Podstawowym kryterium oceny przyjętym w niniejszej kontroli była skuteczność usuwania i oczyszczania ścieków na obszarach nieskanalizowanych (zadanie własne gmin). Wskaźnikiem pozwalającym na określenie, a następnie ocenę poziomu skuteczności wykonywania przez gminy ww. zadania, był rezultat porównania ilości ścieków wytworzonych (wielkość wody zużytej, po odjęciu współczynnika tzw. bezzwrotnego zużycia – w zależności od rodzaju gminy od 10 do 30%¹⁰⁷) z ilością ścieków oczyszczonych (dowiezionych do oczyszczalni przy pomocy transportu asenizacyjnego oraz oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków). Zużycie wody określono na podstawie ilości wody sprzedanej przez operatorów sieci wodociągowych, a w przypadku ich braku (w całej gminie lub jej części) na podstawie przeciętnych norm zużycia wody¹⁰⁸. Natomiast ilość ścieków

¹⁰¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 82.

¹⁰² Kontrolę w województwie pomorskim przeprowadzili kontrolerzy z Delegatury NIK Katowicach.

¹⁰³ W województwie lubuskim, z uwagi na małą liczbę gmin miejskich skontrolowano dwie gminy miejsko-wiejskie.

¹⁰⁴ Wg danych GUS na koniec 2011 r. w Polsce było 2 479 gmin, w tym 306 gmin miejskich, 597 miejsko-wiejskich i 1 576 wiejskich.

¹⁰⁵ www.stat.gov.pl.

¹⁰⁶ Wg danych GUS na koniec 2011 r., w Polsce było 2 270 gmin o liczbie mieszkańców poniżej 20 tys. (91,6% ogółu).

¹⁰⁷ W gminach miejskich – 10%, miejsko-wiejskich – 20%, wiejskich – 30%.

¹⁰⁸ Wg rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody. (Dz. U. Nr 8, poz. 70).

dostarczonych do oczyszczalni systemem kanalizacji określono na podstawie danych uzyskanych u operatora oczyszczalni¹⁰⁹. Ilości nieczystości dowożonych transportem asenizacyjnym ustalono na podstawie sprawozdań przedsiębiorców prowadzących tego typu usługi, a przypadku ich braku, uzyskano bezpośrednio od przedsiębiorców, w trybie art. 29 ust. 2 lit. f ustawy o NIK. Jako minimalną wartość wskaźnika ilości ścieków oczyszczonych do wytworzonych, warunkującą ogólną ocenę pozytywną przyjęto 75%¹¹⁰ ścieków usuniętych i oczyszczonych.

Kontrolą objęto również wykonywanie przez organy gmin obowiązków i uprawnień wynikających z u.c.p. Nie oceniano ich jednak oddzielnie, jako autonomiczne czynności, lecz w relacji do celu głównego kontroli: oceny skuteczności wykonywania przez gminy zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków. Wielkości, które nie mogły być określone na podstawie danych źródłowych, przyjęto na podstawie norm¹¹¹ oraz opracowań ekspertów sporządzonych na potrzeby kontroli¹¹². W ramach przygotowania do kontroli koordynowanej Delegatura NIK w Katowicach przeprowadziła kontrolę rozpoznawczą (R/10/009) w UMiG Siewierz, UG Żarnowiec i UM Ruda Śląska, w wyniku której potwierdzono wysoki poziom ryzyka wystąpienia nieprawidłowości (efektywność gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych w kontrolowanych gminach wynosiła od 0,06% do 15,3%) oraz dominującą na tych terenach formę gospodarki ściekowej¹¹³. Zidentyfikowano również obszary ryzyka mogących spowodować niewłaściwe wykonywania zadania przez gminy:

1. Nieegzekwowanie od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe obowiązku ich opróżniania z częstotliwością określoną w regulaminie utrzymania czystości i porządku.
2. Nieegzekwowanie od przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości obowiązków sprawozdawczych.
3. Brak lub niewystarczająca przepustowość gminnych oczyszczalni ścieków.
4. Niewystarczające przygotowanie organizacyjne urzędu do realizacji zadania.

Na podstawie wyników kontroli rozpoznawczej przyjęto pracochłonność kontroli oraz dopracowano metodykę¹¹⁴, którą następnie zastosowano w kontroli koordynowanej.

Kryteria mające zastosowanie przy ocenie

- Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe ich opróżniania – pod względem legalności, rzetelności i gospodarności.
- Egzekwowanie od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych przestrzegania obowiązków sprawozdawczych – pod względem legalności i rzetelności.

¹⁰⁹ Zwykle ta sama jednostka organizacyjna, która była operatorem sieci wodociągowych i kanalizacyjnych.

¹¹⁰ Przepisy u.c.p. oraz stosowana technologia nie przewidują „ubytków” na etapie przepompowywania i transportu nieczystości. Jednakże wyniki kontroli rozpoznawczej wskazywały na konieczność obniżenia tego wskaźnika.

¹¹¹ Dotyczy przypadków braku wodociągu w gminie lub jej części, zużycie wody określono na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody – Dz. U. Nr 8, poz. 70.

¹¹² Współczynnik „bezwrotnego” zużycia wody dla gospodarstw domowych przyjęto na podstawie ekspertyz prof. dr hab. Romana Błażejewskiego – Kierownika Katedry Inżynierii Wodnej i Sanitarnej Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu oraz dr Tomasza Bergela – pracownika naukowo-dydaktycznego Katedry Inżynierii Sanitarnej i Gospodarki Wodnej Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

¹¹³ Zbiorniki bezodpływowe stanowiły w poszczególnych gminach od 97,4% do 100% instalacji stosowanych do usuwania ścieków.

¹¹⁴ M.in. w zakresie ustalenia współczynnika bezzwrotnego zużycia wody.

- Przygotowanie infrastruktury gminnej do odbioru nieczystości ciekłych – pod względem legalności i rzetelności.
- Przygotowanie organów gminy do realizacji objętego kontrolą – pod względem rzetelności.

4.3 Przebieg kontroli

Oceny, uwagi i wnioski z kontroli przedstawiono w 28 wystąpieniach pokontrolnych. Do żadnego z nich nie złożono zastrzeżeń. Łącznie we wszystkich wystąpieniach pokontrolnych sformułowano 112 wniosków, dotyczących:

1. Egzekwowania obowiązków od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe (69 wniosków do 28 wójtów), które dotyczyły:
  - Przygotowania i przedłożenia radzie gminy projektu uchwały określającej górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i wywóz nieczystości ciekłych.
  - Założenia, aktualizacji lub uzupełnienia ewidencji zbiorników bezodpływowych.
  - Podjęcia działań w celu wyegzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe obowiązku ich opróżniania, z częstotliwością zgodną z regulaminem utrzymania czystości i porządku w gminie (w tym wydawania decyzji o zastępczym wywozie w przypadkach braku umowy na wywóz nieczystości).
  - Podjęcia działań w celu zamieszczenia w regulaminie utrzymania czystości zasad dotyczących częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego.
  - Przeprowadzania kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.
2. Nadzorowania działalności przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości ciekłych (25 wniosków do 22 wójtów), w zakresie:
  - Egzekwowania przestrzegania obowiązków sprawozdawczych przez przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych z terenu gminy.
  - Przeprowadzania kontroli przedsiębiorców świadczących ww. usługi w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem.
  - Podjęcia działań w celu wyeliminowania przypadków opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych przez podmioty nieposiadające wymaganych zezwoleń.
  - Przygotowania i przedłożenia radzie gminy projektu uchwały określającej wymagania jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na świadczenie usług w zakresie m.in. opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.
3. Przygotowania infrastruktury do odbioru wszystkich nieczystości ciekłych (4 wnioski do 4 wójtów), w tym:
  - Podjęcie działań w celu zakończenia procesu przygotowania dokumentacji projektowej dla modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków oraz rozpoczęcia ww. modernizacji i rozbudowy.
  - Podjęcie działań w celu zagospodarowania wszystkich ścieków wytworzonych na terenie Gminy, w tym rozważenie możliwości modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków.
  - Zintensyfikowanie działań w zakresie wyegzekwowania obowiązku przyłączania się do kanalizacji sanitarnej wszystkich zobowiązanych do tego właścicieli nieruchomości.

- Kontynuowanie działań celem budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
4. Przygotowania urzędów do realizacji zadania (14 wniosków do 11 gmin), w tym:
- Wprowadzenia zmian organizacyjnych zapewniających rzetelne i skuteczne prowadzenie gospodarki ściekowej.
  - Zapewnienie adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w zakresie gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych.
  - Zapewnienie terminowego przekazywania sprawozdań GUS.

Wójtowie wszystkich skontrolowanych gmin poinformowali o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków¹¹⁵, jednak w związku z charakterem zadania będącego przedmiotem kontroli, efekty działań podjętych na wniosek NIK, będzie można ocenić po upływie min. pełnego roku od zakończenia kontroli¹¹⁶. Rezultaty kontroli sprawdzającej, przeprowadzonej w styczniu 2012 r. w gminach objętych kontrolą rozpoznawczą (R/10/009), wskazują, że podjęcie stosownych działań przyniosło znaczącą poprawę skuteczności gospodarki ściekowej: W gminie Siewierz, gdzie zrealizowano wnioski pokontrolne NIK, w tym m.in. przeprowadzono systematyczne kontrole wykonywania obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe¹¹⁷, liczba umów na legalny wywóz nieczystości wzrosła o 101,8% (z 296 w 2010 r. do 599 na koniec 2011 r.), a ilość ścieków dowożonych do oczyszczalni zwiększyła się odpowiednio z 10,6 tys. m³ do 15,3 tys. m³ (o 44,3%). Natomiast w gminie Żarnowiec, której Wójt nie podjął czynności w celu wykonania wniosków z kontroli, stan gospodarki ściekowej nie uległ zmianie – jej skuteczność pozostała na poziomie 0,3% (liczba umów wynosiła 48 w 2010 r. i 53 w 2011 r.¹¹⁸, zaś ilość ścieków dowiezionych do oczyszczalni odpowiednio: 280 m³ i 280,5 m³).

4.4 Finansowe rezultaty kontroli

Na finansowe rezultaty kontroli, w łącznej wysokości 26.248.953 zł (szczegółowo przedstawione w załączniku 3) składają się dochody niezrealizowane przez gminy z tytułu opłat za zorganizowanie wywozu zastępczego nieczystości ciekłych przez wójtów i burmistrzów gmin, w których uchwalono górne stawki za wywóz nieczystości ciekłych. Szacunkową wysokość niepobranych opłat wyliczono zgodnie z zasadami określonymi w art. 6 u.c.p. W wyliczeniach uwzględniono również koszt zorganizowania przez gminę zastępczego wywozu nieczystości po cenach rynkowych, przy wykorzystaniu stawek stosowanych przez gminne jednostki organizacyjne świadczące tego typu usługi, a w przypadku ich braku, przez przedsiębiorcę, który miał największy udział w rynku. Finansowe rezultatu naliczono tylko w gminach, które miały uchwalone górne stawki opłat za zorganizowanie wywozu zastępczego nieczystości ciekłych. W pozostałych gminach, ze względu na brak stawek, oszacowanie wysokości niezrealizowanych dochodów było niemożliwe.

¹¹⁵ Z czego 40 zostało zrealizowanych, 69 jest w trakcie realizacji, 3 niezrealizowano.

¹¹⁶ Z uwagi na fakt składania sprawozdań o ilości nieczystości odebranych transportem asenizacyjnym w trybie rocznym.

¹¹⁷ Kontrolami objęto 482 nieruchomości wyposażonych w zbiornik bezodpływowy (z 2.783 ujętych w ewidencji).

¹¹⁸ Na 990 – stan na koniec 2010 r.

Wykaz jednostek skontrolowanych w ramach kontroli

Województwo	Gmina	Wójt/Burmistrz	Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych (w %)		Ocena ogólna
			2009 r.	2010 r.	
kujawsko-pomorskie	Aleksandrów Kujawski	Andrzej Cieśla	9,1	9,8	negatywna
	Janowiec Wielkopolski	Maciej Sobczak	1,7	2,5	negatywna
	Czernikowo	Zdzisław Gawroński	1,9	6,1	negatywna
lubuskie	Jasień	Helena Smagasz	13,5	12,2	negatywna
	Małomice	Małgorzata Sendeka	19,0	12,9	Pozytywna, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości
	Zielona Góra	Mariusz Zalewski	22,0	23,4	negatywna
łódzkie	Głowno	Wojciech Brzeski Grzegorz Janeczek	9,9	10,3	negatywna
	Sulejów	Stanisław Baryła	17,7	15,5	negatywna
	Siemkowice	Włodzimierz Korbaczyński Zofia Kotynia	2,0	1,9	negatywna
mazowieckie	Sierpc	Marek Kośmider	14,9	15,5	negatywna
	Brok	Marek Młyński Krzyszyna Kacpra	12,7	11,4	negatywna
	Wieczfnia Kościelna	Jan Warecki	14,5	7,2	negatywna
	Huszelw	Stanisław Stefaniuk	0,2	0,1	negatywna
	Dzierzgowo	Marcin Michałowski Robert Jeliński	0,3	0,2	negatywna
podkarpackie	Radymno	Wiesław Pirożek	10,6	16,6	negatywna
	Sokołów Małopolski	Andrzej Ożóg	3,9	6,7	negatywna
	Bukowsko	Piotr Błażejowski	0,6	0,8	negatywna
podlaskie	Sejny	Stanisław Kap	16,8	19,0	negatywna
	Tykocin	Krzysztof Chlebowicz	3,7	4,2	negatywna
	Augustów	Zbigniew Buksiński	0,8	0,7	negatywna
pomorskie	Skórcz	Ryszard Dąbek	4,8	3,6	negatywna
	Prabuty	Bogdan Pawłowski	29,5	27,4	negatywna
	Miłoradz	Tadeusz Biliński	10,0	9,6	negatywna
śląskie	Panki	Bogdan Praski Zbigniew Wydmuch	0,7	0,2	negatywna
	Imielin	Jan Chwiędacz	3,2	4,0	negatywna
	Koziegłowy	Jacek Ślęczka	3,2	3,5	negatywna
	Nędza	Anna Iskała	7,7	6,9	negatywna
	Strumień	Anna Grygierek	1,5	2,0	negatywna

Wykaz obowiązujących aktów prawnych

1. Dyrektywa 91/271/EWG Rady Wspólnot Europejskich z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich L 135/40 z dnia 30 maja 1991 r.
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – Dz. U. z 2001 r. nr 142 poz. 1591 ze zm.
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych – Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz. U. z 2008 nr 25 poz. 150 ze zm.
5. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych – Dz. U. nr 157 poz. 1240 ze zm.
6. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – Dz. U. z 2005 nr 236 poz. 2008 ze zm.
7. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne – Dz. U. z 2012 r. poz. 145
8. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody – Dz. U. nr 8, poz. 70.
9. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie – Dz. U. nr 75 poz. 690.

Wysokość niezrealizowanych dochodów gmin z tytułu opłat za zorganizowanie wywozu zastępczego nieczystości ciekłych w latach 2009–2010

UG Panki	570.150 zł
UG Nędza	100.100 zł
UM Skórcz	456.389 zł
UMiG Prabuty	1.676.180 zł
UM Sejny	234.242 zł
UG Siemkowice	6.440.742 zł
UM Sulejów	11.141.212 zł
UMiG Głowno	999.811 zł
UMiG Brok	325.827 zł
UG Wieczfnia Kościelna	898.387 zł
UG Huszlew	1.795.813 zł
UM Małomice	156.000 zł
UMiG Janowiec Wielkopolski	1.454.100 zł
Razem:	26.248.953 zł

Ustalenia kontroli w ujęciu syntetycznym

1. Egzekwowanie obowiązków od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe

Gmina	Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych		Sposób określenia obowiązków właścicieli nieruchomości w regulaminie utrzymania czystości i porządku		Czy w regulaminie powiązано minimalną częstotliwość opróżniania zbiorników z ilością zużytej wody	Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	Kompletność i aktualność ewidencji	Adnotacja o umowie w ewidencji	Liczba kontroli (w terenie i wezwań do okazania dokumentów)
	2009	2010	Czy w regulaminie był wymóg szczelności zbiorników bezodpływowych	Sposób określenia minimalnej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych					
Aleksandrów Kuj.	9,1	9,8	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji zbiorników (przydomowych oczyszczalni – jest)	-	-	Brak
Augustów	0,8	0,7	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Jest / niekompletna	Nie	Brak	Brak
Brok	12,7	11,4	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż 1 w miesiącu	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak
Bukowsko	0,6	0,8	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż raz w roku	Nie	Jest	Tak	Tak	Brak
Czernikowo	1,9	6,1	Nie	Brak	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak
Dzierzgowo	0,3	0,2	Tak	„w miarę potrzeb”	Nie	Jest niekompletna	Nie	Brak	Brak
Głowno	9,9	10,3	Nie	Brak	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak
Huszlew	0,2	0,1	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Tak	Jest niekompletna	Nie	Tak	Brak

Imielin	3,2	4,0	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż raz na 2 m-ce	Tak	Jest	Tak	Tak	Brak	Brak
Janowiec Wilkp.	1,7	2,5	Tak	„Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż 1 na kwartał	Nie	Jest	Tak	Tak	Tak	Brak
Jasień	13,5	12,2	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż 1 na 4 m-ce	Nie	Jest	Tak	Tak	Brak	192
Koziegłowy	3,2	3,5	Nie	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Tak	Jest	Tak	Tak	Brak	64
Małomice	19,0	12,9	Tak	„Ustalona ze stacją zlewną”	0	Jest	Tak	Tak	Brak	Brak
Miłoradz	10,0	9,6	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	-	Brak
Nędza	7,7	6,9	Tak	nie rzadziej niż raz na kwartał	Tak	Jest/ niekompletna	Nie	Tak	Tak	Brak
Panki	0,7	0,2	Nie	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	-	Brak
Prabuty	29,5	27,4	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	-	194

Radymno	10,6	16,6	Tak	„Z częstotliwością uzgodnioną z zarządcą stacji zlewnej oraz zapobiegającą przepełnieniu”	Tak	Jest	Tak	Tak	Brak
Sejny	16,8	19,0	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Tak	Jest / niekompletna	Nie	Brak	Brak
Siemkowice	2,0	1,9	Nie	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak
Sierpc	14,9	15,5	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Jest	Tak	Tak	129
Skórcz	4,8	3,6	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”, nie rzadziej niż raz na kwartał	Tak	Brak ewidencji	-	-	6
Sokolów Małopolski	3,9	6,7	Nie	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak
Strumień	1,5	2,0	Nie	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Jest	Tak	Brak	222
Sulejów	17,7	15,5	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepełnienie”	Nie	Brak ewidencji	-	-	Brak

Tykocin	3,7	4,2	Tak	Brak	Nie	Jest / niekompletna	Nie	Brak	Brak
Wiecznia Kościelna	14,5	7,2	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepłynienie”	Tak	Brak ewidencji	-	-	Brak
Zielona Góra	22,0	23,4	Tak	Formuła typu: „W sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ/ przepłynienie”, nie rzadziej niż 1 na 4 m-ce	0	Brak ewidencji	-	-	384

2. Egzekwowanie obowiązków sprawozdawczych od przedsiębiorców świadczących usługi wywozu nieczystości ciekłych

Gmina	Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych		Przekazywanie miesięcznych wykazów umów	Przekazywanie rocznych Informacji o ilości zebranych nieczystości
	2009	2010		
Aleksandrów Kuj.	9,1	9,8	2 w pojedynczych miesiącach i nieterminowo, 2 w ogóle nie składały	1 w terminie, 3
Augustów	0,8	0,7	1 podmiot składał systematycznie ale nieterminowo, drugi nie złożył jednego wykazu i raz złożył po terminie trzeci podmiot nie złożył 26 wykazów (z 30)	1 terminowo, 1 brak (w następnym roku z opóźnieniem)
Brok	12,7	11,4	1 podmiot składał (z opóźnieniami), 1 nie składał	1 podmiot składał terminowo, 1 nie składał.
Bukowsko	0,6	0,8	1 składał terminowo	1 składał terminowo
Czernikowo	1,9	6,1	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) nie składał	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) nie składał
Dzierzgowo	0,3	0,2	Żaden z podmiotów nie składał	Żaden z podmiotów nie składał
Głowno	9,9	10,3	Do 20 grudnia 2010 r. żaden z przedsiębiorców nie składał (wystosowano pismo) po 20-tym grudnia 1 podmiot składał systematycznie i terminowo (pojedyncze spóźnienia)	2 terminowo, 1 z opóźnieniem
Huszew	0,2	0,1	1 podmiot składał, 1 - nie	2 złożono w terminie
Imielin	3,2	4,0	żaden podmiot nie składał	Składał 1 z 4
Janowiec Wlkp.	1,7	2,5	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) składał terminowo	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) składał terminowo
Jasień	13,5	12,2	1 podmiot składał, drugi nie	1 podmiot składał, drugi nie
Koziegłowy	3,2	3,5	Tylko 1 z 5-cu podmiotów składał terminowo, pozostałych 4 składało nieregularnie, w innych interwałach (rocznie i kwartalnie)	2 w terminie, 1 z opóźnieniem, 1 nie złożył
Małomice	19,0	12,9	1 składał terminowo – 3 w ogóle nie składały	1 składał terminowo – 3 w ogóle nie składały
Miłoradz	10,0	9,6	Żaden z podmiotów nie składał	Żaden z podmiotów nie składał
Nędza	7,7	6,9	4 składało a 4 nie	6 w terminie, 3 z opóźnieniem, 1 w ogóle nie składał
Panki	0,7	0,2	1 podmiot składał, 1 - nie	2 składały w terminie
Prabuty	29,5	27,4	Żaden z podmiotów nie składał	3 w terminie, 1 z opóźnieniem
Radymno	10,6	16,6	Żaden z podmiotów nie składał	2 złożono w terminie

Sejny	16,8	19,0	1 nie składał , 2 podmioty składały niesystematycznie i nieterminowo	1 terminowo, 2 w ogóle nie składały (UW: zobowiązania do miesięcznych sprawozdań)
Siemkowice	2,0	1,9	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) nie składał	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) nie składał
Sierpc	14,9	15,5	Składane systematycznie przez EMPEGEK – jedyny świadczący usługi w gminie podmiot (wyjątek za miesiąc kwiecień i maj, złożone w lipcu)	1 (jedyny świadczący usługi w gminie) składał terminowo
Skórcz	4,8	3,6	Żaden z podmiotów nie składał	1 składał, 2 nie
Sokołów Małopolski	3,9	6,7	1 składał z opóźnieniami, 2 - nie	1 złożył za 2010, 2 - w ogóle nie składały
Strumień	1,5	2,0	Tylko 1 podmiot z 3 składał	1 w terminie, 3 w ogóle nie składały
Sulejów	17,7	15,5	Żaden z podmiotów nie składał	Żaden nie składał
Tykocin	3,7	4,2	1 podmiot składał niesystematycznie i nieterminowo; 1 podmiot nie złożył żadnego z wykazów	2 terminowo
Wieczfnia Kościelna	14,5	7,2	Żaden z podmiotów nie składał	2009-złożyły wszystkie, 2010 - 5 z 7
Zielona Góra	22,0	23,4	1 składał terminowo, 9 w ogóle nie składało	2 z opóźnieniem, 8 w ogóle nie składało

3. Stan infrastruktury do odbioru nieczystości ciekłych

Gmina	Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych		Liczba oczyszczalni w gminie	Poziom zabezpieczenia potrzeb w zakresie odbioru ścieków
	2009	2010		
Aleksandrów Kujawski	9,1	9,8	2	100%
Augustów	0,8	0,7	1	100%
Brok	12,7	11,4	1	Częściowo
Bukowsko	0,6	0,8	1	Częściowo
Czernikowo	1,9	6,1	1	Częściowo
Dzierzgowo	0,3	0,2	0	0
Głowno	9,9	10,3	1	100%
Huszlew	0,2	0,1	0	0
Imielin	3,2	4,0	1	Częściowo
Janowiec Wielkopolski	1,7	2,5	1	Częściowo
Jasień	13,5	12,2	1	Częściowo
Koziegłowy	3,2	3,5	1	Częściowo
Małomice	19,0	12,9	1	100%
Miłoradz	10,0	9,6	1	Częściowo
Nędza	7,7	6,9	0	0
Panki	0,7	0,2	1	Częściowo
Prabuty	29,5	27,4	1	100%
Radymno	10,6	16,6	1	100%
Sejny	16,8	19,0	1	100%
Siemkowice	2,0	1,9	0	0
Sierpc	14,9	15,5	1	100%
Skórcz	4,8	3,6	1	100%
Sokołów Małopolski	3,9	6,7	1	100%
Strumień	1,5	2,0	1	100%
Sulejów	17,7	15,5	1	100%
Tykocin	3,7	4,2	2	Częściowo
Wieczfnia Kościelna	14,5	7,2	1	Częściowo
Zielona Góra	22,0	23,4	1	100%

4. Przygotowanie urzędu gminy do realizacji zadań związanych z gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych

Gmina	Wskaźnik ilości ścieków oczyszczonych do ilości ścieków wytworzonych (w %)		Komórka organizacyjna zajmująca się kontrolowanym zadaniem (stanowisko jedno lub wieloosobowe)	Sposób przypisania zadania komórkom organizacyjnym i pracownikom	Informacja zwrotna o stanie realizacji zadania
	2009	2010			
Aleksandrów Kuj.	9,1	9,8	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Augustów	0,8	0,7	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Brok	12,7	11,4	stanowisko jednoosobowe	obowiązki wymieniono szczegółowo - niekompletnie	Brak
Bukowsko	0,6	0,8	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Czernikowo	1,9	6,1	stanowisko jednoosobowe	obowiązki wymieniono szczegółowo - niekompletnie	Brak
Dzierzgowo	0,3	0,2	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Głowno	9,9	10,3	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Huszlew	0,2	0,1	stanowisko jednoosobowe	obowiązki wymieniono szczegółowo - niekompletnie	Brak
Imielin	3,2	4,0	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Janowiec Wlkp.	1,7	2,5	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo	Brak
Jasień	13,5	12,2	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Koziegłowy	3,2	3,5	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Małomice	19,0	12,9	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Miłoradz	10,0	9,6	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Nędza	7,7	6,9	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Panki	0,7	0,2	-	nie przypisano obowiązków w ogóle	Brak
Prabuty	29,5	27,4	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo	Brak
Radymno	10,6	16,6	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Sejny	16,8	19,0	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak

Siemkowice	2,0	1,9	-	nie przypisano obowiązków w ogóle	Brak
Sierpc	14,9	15,5	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo	Brak
Skórcz	4,8	3,6	stanowisko jednoosobowe	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Sokołów Małopolski	3,9	6,7	-	nie przypisano obowiązków w ogóle	Brak
Strumień	1,5	2,0	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo	Brak
Sulejów	17,7	15,5	-	nie przypisano obowiązków w ogóle	Brak
Tykocin	3,7	4,2	referat/wydział	zadanie przypisane ogólnym zapisem	Brak
Wieczfnia Kościelna	14,5	7,2	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo	Brak
Zielona Góra	22,0	23,4	referat/wydział	obowiązki wymieniono szczegółowo - niekompletnie	Brak

Ustalenia kontroli w ujęciu statystycznym

W ujęciu statystycznym, zakres wykonywania poszczególnych elementów zadania objętego kontrolą w 28 badanych gminach oraz częstotliwość występowania nieprawidłowości, przedstawiał się następująco:

Cel szczegółowy	Obszar szczegółowy	Liczba gmin realizujących dane obowiązki		
		Tak	Częściowo	Nie
Przygotowanie organów gminy do realizacji objętego kontrolą	1. Przepisanie obowiązków w ramach zadania objętego kontrolą komórce organizacyjnej i pracownikom urzędu	24	0	4
	2. Uzyskiwanie informacji zwrotnej o stopniu realizacji zadania (kontrola zarządcza)	0	0	28
Egzekwowane obowiązków od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe	3. Uchwalenie regulaminu utrzymania porządku i czystości w gminie	28	0	0
	4. Uchwalenie górnych stawek opłat za wywóz nieczystości ciekłych	15	0	13
	5. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych	8	6	14
	6. Działania w celu egzekwowania obowiązków właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe	0	8	20
Egzekwowanie obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych przestrzegania	7. Przekazywanie do urzędu comiesięcznych wykazów zawartych i rozwiązanych umów oraz corocznych informacji o ilości zebranych nieczystości	3	15	10
	8. Przekazywanie do urzędu rocznych informacji o ilości zebranych nieczystości	10	13	5
Przygotowanie infrastruktury gminnej do odbioru nieczystości ciekłych	9. Zapewnienie Infrastruktury do odbioru i oczyszczania ścieków	13	11	4

